

เอกสารประกอบการสอน
วิชา กฎหมายอาญา ๑
LAW 1504

ธนวัฒน์ พิสิฐจินดา

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขา ศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
2561

ชื่อตำรา เอกสารประกอบการสอน วิชา กฎหมายอาญา 1 LAW 1504

ชื่อผู้แต่งเรียบเรียง ธนวัฒน์ พิสิฐจินดา

พิมพ์ที่

จำนวนที่พิมพ์

ปีที่พิมพ์

คำนำ

เอกสารประกอบการสอนรายวิชากฎหมายอาญา ๑ รหัส LAW 1504 นี้ เป็นเอกสารที่เรียบเรียงขึ้นเพื่อใช้ประกอบการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา โดยมุ่งเน้นให้มีความรู้ความเข้าใจลักษณะของกฎหมายอาญา หลักทั่วไปแห่งกฎหมายอาญา ทฤษฎีว่าด้วยความรับผิดชอบ ทฤษฎีว่าด้วยความรับผิดชอบทางอาญา การพยายามกระทำความผิด ตัวการ ผู้ใช้และผู้สนับสนุน ขอบเขตบังคับของกฎหมายอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญา ภาค ๑

เนื้อหาในเอกสารประกอบการสอนได้แบ่งออกเป็น ๑๐ หัวเรื่อง คือ บทที่ ๑ หลักพื้นฐานเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาและองค์ประกอบของความผิด บทที่ ๒ เจตนา บทที่ ๓ ประมาท บทที่ ๔ การกระทำ บทที่ ๕ การสำคัญผิด บทที่ ๖ ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล (ผลธรรมดา) บทที่ ๗ เหตุยกเว้นความผิด เหตุยกเว้นโทษ และเหตุลดโทษ บทที่ ๘ การพยายามกระทำความผิด บทที่ ๙ ตัวการ ผู้ใช้ และผู้สนับสนุน บทที่ ๑๐ ขอบเขตการใช้กฎหมายอาญา แนวคิดต่างๆ ที่เสนอไว้ผู้อ่านสามารถนำไปใช้ในเป็นพื้นฐานในการศึกษาวิชากฎหมายอาญาในระดับที่สูงขึ้น เช่น กฎหมายอาญา ๒ (Law 1508) กฎหมายอาญา ๓ (LAW 2507) และสามารถนำไปเป็นรากฐานในการทำงานด้านคดีอาญาอีกด้วย

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าเนื้อหาสาระที่นำเสนอไว้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน รวมทั้งบุคคลทั่วไปซึ่งตระหนักถึงความสำคัญของกฎหมายอาญา ในการนำแนวคิดทั้งหลายไปประยุกต์ใช้ให้เกิดความเป็นธรรมแก่สังคมและประชาชน

ธนวัฒน์ พิสิฐจินดา

๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

สารบัญ

	หน้า
บทที่	
1 หลักพื้นฐานเกี่ยวกับความรับผิดทางอาญาและองค์ประกอบของความผิด.....	7
1.1 หลักพื้นฐานเกี่ยวกับความรับผิดทางอาญา.....	7
1.2 องค์ประกอบของความผิด.....	7
คำถามท้ายบท.....	9
2 เจตนา.....	12
2.1 หลักพื้นฐาน คือ เจตนาแบ่งได้ ๒ แบบ.....	12
2.1.1 แบบที่ ๑ เรียกว่า “เจตนาตามความเป็นจริง”	12
2.1.2 แบบที่ ๒ เรียกว่า “เจตนาโดยผลของกฎหมาย”	12
2.2 เจตนาตามความเป็นจริง.....	12
2.2.1 กรณีเจตนาประสงค์ต่อผล	12
2.2.2 กรณีเจตนาประสงค์เล็งเห็นผล.....	13
2.3 เจตนาโดยผลของกฎหมาย.....	12
2.3.1 เจตนาโดยผลของกฎหมาย.....	12
2.3.2 เจตนาโดยผลของกฎหมายตามมาตรา ๖๐.....	14
2.4 หลักเกณฑ์การกระทำโดยพลาดที่สำคัญ.....	14
2.4.1 ต้องมีผู้ถูกกระทำ 2 ฝ่ายขึ้นไป.....	14
2.4.2 การกระทำโดยพลาดตามมาตรา ๖๐ จะต้องมีผลเกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายฝ่ายที่สอง.....	15
2.4.3 การกระทำโดยพลาด ผู้กระทำจะต้องไม่ประสงค์ต่อผล ต่อบุคคลผู้ได้รับผลร้ายและต้องไม่เล็งเห็นว่าผลจะเกิดแก่บุคคล ซึ่งได้รับผลร้ายด้วยหากเล็งเห็นผลก็เป็นเจตนาตามมาตรา ๕๙ มิใช่เจตนาโดยพลาดตามมาตรา ๖๐.....	15
2.4.4 หากกระทำโดยเจตนาต่อทรัพย์สินของบุคคลหนึ่ง แต่ผลไปเกิดแก่ทรัพย์สินของอีกบุคคลหนึ่ง ก็ถือว่าเป็นการกระทำโดยพลาดตามมาตรา ๖๐ เช่นกัน.....	16

บทที่

2.4.5	หากผู้กระทำได้กระทำต่อวัตถุแห่งการกระทำ อันเป็นองค์ประกอบภายนอกของความผิดฐานหนึ่ง ซึ่งผู้กระทำรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายนอกนั้นแล้ว แต่ผลของการกระทำไปเกิดแก่วัตถุแห่งการกระทำ อันเป็นองค์ประกอบภายนอกของความผิดอีกฐานหนึ่ง ซึ่งผู้กระทำไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบนั้นมาก่อน เช่นนี้ ไม่ถือว่าเป็นการกระทำโดยพลาดตามมาตรา ๖๐.....	16
2.4.6	เมื่อเจตนาตามมาตรา ๖๐ คือ “เจตนาโอน” ด้วยเหตุนี้ หากเจตนาในตอนแรกเป็นเจตนาฆ่า เจตนาที่โอนมากก็เป็นเจตนาฆ่า หากเจตนาในตอนแรกเป็นเจตนาทำร้าย เจตนาที่โอนมากก็เป็นเจตนาทำร้ายเช่นกัน.....	16
2.4.7	การกระทำโดยพลาดอาจเกิดขึ้น เพราะการกระทำของบุคคลที่สามได้.....	17
2.4.8	กรณีผลเกิดต่อบุคคลผู้มีความสัมพันธ์ (มาตรา ๖๐ ตอนท้าย).....	17
	คำถามท้ายบท.....	17
3	ประมาท.....	20
3.1	ลักษณะของ “การกระทำโดยประมาท” ตามประมวลกฎหมายอาญา.....	20
3.๒	หลักเกณฑ์ที่ถือว่าเป็น “การกระทำโดยประมาท”.....	20
	คำถามท้ายบท.....	22
4	การกระทำ.....	25
4.1	หลักพื้นฐานในเรื่อง “การกระทำ”.....	25
4.๒	เงื่อนไขในการพิจารณาว่าเป็น “การกระทำ” ในทางกฎหมายอาญา.....	25
4.3	ประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบของการกระทำ.....	26
4.3.1	การกระทำแบบมีการเคลื่อนไหวร่างกาย.....	26
4.3.2	การกระทำแบบไม่มีการเคลื่อนไหวร่างกาย.....	27
	คำถามท้ายบท.....	28
5	การสำคัญผิด.....	31
5.1	การสำคัญผิดในตัวบุคคล.....	31
5.๒	การสำคัญผิดในข้อเท็จจริง.....	32
5.2.1	กรณีตามป.อ.มาตรา ๖๒ วรรคหนึ่ง.....	32
5.2.2	กรณีตามป.อ.มาตรา ๖๒ วรรคสอง.....	32
5.2.3	กรณีตามป.อ.มาตรา ๖๒ วรรคท้าย.....	33
	คำถามท้ายบท.....	35

	หน้า
บทที่	
6 ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล (ผลกรรมตา).....	38
6.1 หลัก causation	38
6.1.1 ทฤษฎีเงื่อนไข.....	38
6.1.2 ทฤษฎีเหตุที่เหมาะสม.....	39
คำถามท้ายบท.....	41
7 เหตุยกเว้นความผิด เหตุยกเว้นโทษ และเหตุลดโทษ.....	44
7.1 เหตุยกเว้นความผิด.....	44
7.๒ เหตุยกเว้นโทษ.....	44
7.3 เหตุลดโทษ.....	44
7.4 หลักการพิจารณาว่าจะเป็นการกระทำแบบ “จำเป็น” หรือ “ป้องกัน”.....	44
7.5 การกระทำโดยบันดาลโทสะ.....	47
คำถามท้ายบท.....	48
8 การพยายามกระทำความผิด.....	51
8.1 การพยายามกระทำความผิดตามมาตรา 80.....	51
8.๒ เปรียบเทียบ “การไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายนอก ของความผิดมาตรา ๕๙ วรรคสาม” กับ “การพยายามกระทำความผิด ซึ่งเป็นไปไม่ได้อย่างแน่แท้ตามมาตรา ๘๑”.....	51
8.2.1 การไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายนอก ของความผิดมาตรา ๕๙ วรรคสาม	51
8.2.2 การพยายามกระทำความผิดซึ่งเป็นไปไม่ได้อย่างแน่แท้ ตามมาตรา ๘๑.....	52
8.3 การยับยั้งหรือกลับใจตามมาตรา ๘๒.....	53
คำถามท้ายบท.....	53
9 ตัวการ ผู้ใช้ และผู้สนับสนุน.....	56
9.1 ตัวการ.....	56
9.๒ ผู้ใช้.....	56
9.3 ผู้สนับสนุน.....	56
9.4 วิธีการวินิจฉัยความรับผิดของผู้ลงมือ , ตัวการ , ผู้ใช้ , ผู้สนับสนุน.....	56
คำถามท้ายบท.....	60
10 ขอบเขตการใช้กฎหมายอาญา.....	63
10.1 หลักดินแดน.....	63
10.๒ หลักอำนาจลงโทษสากล.....	64
10.3 หลักบุคคล.....	65

10.4 การคำนึงถึงคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศ.....	66
คำถามท้ายบท.....	67
เอกสารอ้างอิง.....	68

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 1

หัวข้อเนื้อหาประจำบท

ความนำ

บุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญา ก็ต่อเมื่อมีการบัญญัติความผิด และกำหนดโทษเอาไว้ นอกจากนี้ ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาถูกแบ่งออกเป็นองค์ประกอบแยกออกเป็น องค์ประกอบภายนอก และองค์ประกอบภายใน

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. อธิบายหลักพื้นฐานเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาและองค์ประกอบของความผิดได้
2. วินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาและองค์ประกอบของความผิดได้

วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนประจำบท

๑. การบรรยาย
๒. การศึกษาเอกสารประกอบการสอน
๓. ทำแบบฝึกหัดท้ายบท

สื่อการเรียนการสอน

1. เอกสารประกอบการสอน
2. ประมวลกฎหมายอาญา

การวัดผลและการประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจในเนื้อหาที่เรียน
2. สังเกตจากการซักถามในชั้นเรียน
3. การมีส่วนร่วมในการอภิปรายเป็นกลุ่ม
4. สังเกตจากการตรวจผลงาน รายงาน และแบบฝึกหัดท้ายบท
5. ประเมินผลจากการสอบปลายภาคประจำภาคการศึกษา

บทที่ 1

หลักพื้นฐานเกี่ยวกับความรับผิดทางอาญาและ องค์ประกอบของความผิด

๑.1 หลักพื้นฐานเกี่ยวกับความรับผิดทางอาญา

เนื่องจากมีหลักกฎหมายอาญาสากลที่เป็นภาษาลาตินว่า “Nullum crimen nulla poena sine lege” หรือที่เป็นภาษาอังกฤษว่า “No crime nor punishment without law” แปลเป็นไทยว่า “ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ หากไม่มีกฎหมาย” และเป็นที่มาของการบัญญัติประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 วรรคแรก ที่บัญญัติว่า “บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะ กระทำนั้น บัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแต่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย”

ข้อสังเกต หลัก “Nullum crimen nulla poena sine lege” ยังเป็นที่มาของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำ นั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่า โทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้” อีกด้วย

1.๒ องค์ประกอบของความผิด

“องค์ประกอบของความผิด” หมายถึง องค์ประกอบของความผิดในแต่ละฐาน ความผิด สำหรับการแบ่งแยกองค์ประกอบความผิดดังกล่าว จะเป็นการแบ่งแยกตามสิ่งที่เป็น “รูปรธรรม” คือ “องค์ประกอบภายนอก” และตามสิ่งที่เป็น “นามธรรม” คือ “องค์ประกอบภายใน” ตัวอย่าง เช่น

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 บัญญัติว่า “ผู้ใดฆ่าผู้อื่น.....”

องค์ประกอบภายนอก คือ

- (1) ผู้กระทำ = ผู้ใด
- (2) การกระทำ = ฆ่า
- (3) วัตถุแห่งการกระทำ = ผู้อื่น

องค์ประกอบภายใน คือ

ผู้กระทำ ต้องกระทำโดยมี “เจตนาธรรมดา” แบ่งออกเป็น

- (๑) เจตนาประเภทประสงค์ต่อผล (ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคสอง) หรือ
- (๒) เจตนาประเภทเล็งเห็นผล (ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคสอง)

ข้อสำคัญ การกระทำความผิดใดก็ตามจะต้องครบองค์ประกอบความผิดเสมอทั้งองค์ประกอบภายนอกและองค์ประกอบภายใน นอกจากนี้ **ต้องปรากฏด้วยว่าความผิดนั้นมีกฎหมายบัญญัติเอาผิดไว้**

ตัวอย่าง

นายดำต้องการฆ่าตัวตายจึงใช้เชือกแขวนคอตนเองกับต้นไม้ ปรากฏว่าเชือกขาด นายดำไม่ตาย

วิเคราะห์

นายดำจะมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือไม่

(๑) สำหรับความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 ตรง “วัตถุแห่งการกระทำ” จะต้องเป็น “ผู้อื่น” แต่ข้อเท็จจริงปรากฏว่ามีใช้ผู้อื่น แต่เป็นตัวนายดำซึ่งเป็นผู้ลงมือกระทำการฆ่าตนเอง ด้วยเหตุนี้ การกระทำของนายดำจึงขาดองค์ประกอบภายนอกของมาตรา 288 ดังกล่าว

(๒) มีข้อสงสัยว่า เช่นนี้ นายดำจะมีความผิดฐานพยายามฆ่าตัวตายหรือไม่

คำตอบ คือ **ไม่มี** เนื่องจากความผิดฐานฆ่าตัวตาย หรือความผิดฐานพยายามฆ่าตัวตายไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิดตามหลักของประมวลกฎหมายอาญา 2 วรรคแรก

(๓) สรุป คือ นายดำไม่มีความผิดใดๆ ตามประมวลกฎหมายอาญา

ข้อสังเกต สำหรับบางฐานความผิด ส่วนที่เป็นองค์ประกอบภายใน นอกจากจะต้องมี “เจตนาธรรมดา” แล้วอาจยังต้องมี “เจตนาพิเศษ” เป็นองค์ประกอบภายในเพิ่มเติมด้วย เช่น

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 บัญญัติว่า “ผู้ใดเอาทรัพย์สินของผู้อื่น หรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไปโดยทุจริต ผู้นั้นกระทำความผิดฐานลักทรัพย์...”

องค์ประกอบภายนอก คือ

- (๑) ผู้กระทำ = ผู้ใด
- (๒) การกระทำ = เอาไป
- (๓) วัตถุแห่งการกระทำ = ทรัพย์สินของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย

องค์ประกอบภายใน คือ

ผู้กระทำ ต้องกระทำโดยมี “เจตนาธรรมดา” แบ่งออกเป็น

- (๑) เจตนาประเภทประสงค์ต่อผล (ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคสอง) หรือเจตนาประเภทเล็งเห็นผล (ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคสอง)
- (๒) เจตนาพิเศษ คือ “โดยทุจริต” ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑ (๑)

ข้อสังเกต เกี่ยวกับ “เจตนาพิเศษ” ดังกล่าว นอกจากคำว่า “โดยทุจริต” แล้ว ยังรวมถึงคำว่า “เพื่อ” ด้วย เช่น มาตรา 264 วรรคแรก, ส่วนมาตราใดมีคำว่า “น่าจะ...” ตรงนี้ จะเรียกว่า “พฤติการณ์ประกอบการกระทำ” ซึ่งหมายความว่า ผู้กระทำไม่จำเป็นต้องรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคสาม เพียงน่าจะเกิดผลเสียหายในสายตาของวิญญูชนก็เป็นความผิดสำเร็จแล้ว เช่น ปลอมบัตรประชาชนแล้วเก็บไว้ในลิ้นชัก แม้ยังไม่นำมาใช้ก็เป็นความผิดสำเร็จแล้ว

คำถามท้ายบท

นายแดงเดินทางเข้าไปในป่าลึกแห่งหนึ่ง หลังจากนายแดงคิดและตัดสินใจที่จะฆ่าตัวตายแล้ว นายแดงได้นำปืนที่พกติดตัวมาจ่อศีรษะตัวเองและเหนี่ยวไกปืนเพื่อฆ่าตัวตาย แต่ปรากฏว่านายแดง ลืมใส่ลูกกระสุนปืนเอาไว้ด้วย นายแดงจึงไม่ตาย

ให้วินิจฉัยว่า การกระทำของนายแดงดังกล่าวเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือไม่

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 2

หัวข้อเนื้อหาประจำบท

ความนำ

การกระทำความผิด ผู้กระทำต้องมีเจตนา สำหรับเจตนาแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ เจตนาธรรมดา คือ “เจตนาประเภทประสงค์ต่อผล” หรือ “เจตนาประเภทเล็งเห็นผล” กับเจตนาตามกฎหมายหรือเจตนาโอน อันเป็นที่มาของหลักที่เรียกว่า “การกระทำโดยพลาด”

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. อธิบายเกี่ยวกับเจตนาได้
2. วินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับเจตนาได้

วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนประจำบท

1. การบรรยาย
2. การศึกษาเอกสารประกอบการสอน
3. ทำแบบฝึกหัดท้ายบท

สื่อการเรียนการสอน

1. เอกสารประกอบการสอน
2. ประมวลกฎหมายอาญา

การวัดผลและการประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจในเนื้อหาที่เรียน
2. สังเกตจากการซักถามในชั้นเรียน
3. การมีส่วนร่วมในการอภิปรายเป็นกลุ่ม
4. สังเกตจากการตรวจผลงาน รายงาน และแบบฝึกหัดท้ายบท
5. ประเมินผลจากการสอบปลายภาคประจำภาคการศึกษา

บทที่ ๒ เจตนา

2.๑ หลักพื้นฐาน คือ เจตนาแบ่งได้ ๒ แบบ

2.2.1 แบบที่ ๑ เรียกว่า “เจตนาตามความเป็นจริง” (ประสงค์ต่อผลหรือเล็งเห็นผล) กล่าวคือ เป็นหลักตามที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๙ วรรคสอง **ข้อสังเกต** “เจตนาประสงค์ต่อผล” ในทางตำราเรียกว่า “เจตนาโดยตรง” ส่วน “เจตนาเล็งเห็นผล” นั้นเรียกว่า “เจตนาโดยอ้อม” ทั้ง “เจตนาประสงค์ต่อผล” หรือ “เจตนาเล็งเห็นผล” นี้ จะเรียกรวมกันว่า “เจตนาธรรมดา”

2.2.2 แบบที่ ๒ เรียกว่า “เจตนาโดยผลของกฎหมาย” (ไม่ประสงค์ต่อผลและไม่เล็งเห็นผล) กล่าวคือ เป็นหลักตามที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๖๐

2.2 เจตนาตามความเป็นจริง

2.๒.๑ กรณีเจตนาประสงค์ต่อผล

คำว่า “ประสงค์ต่อผล” หมายความว่ามุ่งหมายจะให้เกิดผลขึ้นหากผลเกิดขึ้นตามที่มุ่งหมายก็เป็นความผิดสำเร็จ หากผลไม่เกิดตามที่มุ่งหมายก็เป็นความผิดเพียงฐานพยายามตามมาตรา ๘๐ หรือมาตรา ๘๑ แล้วแต่กรณี

เงื่อนไขการพิจารณา คือ ๑.ผู้กระทำได้ “รู้” ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายนอกของความผิด (มาตรา ๕๙ วรรคสาม) และ ๒.ผู้กระทำได้ต้อง “ประสงค์ต่อผล” ของการกระทำของตน (มาตรา ๕๙ วรรคสอง)

ตัวอย่าง นายแดงใช้ปืนยิงไปที่หน้าอกของนายดำ นายดำถึงแก่ความตาย นายแดงมีเจตนาฆ่านายดำเพราะ

(๑) นายแดงรู้ว่าเป็นการ “ฆ่า” “ผู้อื่น” จึงเป็นการ “รู้” “ข้อเท็จจริง” อันเป็น “องค์ประกอบภายนอก” ของความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตามมาตรา ๒๘๘ และ

(๒) นายแดง “ประสงค์ต่อผล” กล่าวคือ ประสงค์ให้ดำตายเพราะใช้ “ปืน” ซึ่งเป็นอาวุธร้ายแรงยิงไปที่หน้าอกของนายดำอันเป็น “อวัยวะสำคัญ”

๒.๒.2 กรณีเจตนาประสังค์เล็งเห็นผล

คำว่า “เล็งเห็นผล” หมายความว่า เล็งเห็นได้ว่าผลนั้นจะเกิดขึ้น ได้อย่างแน่นอน เท่าที่จิตใจของบุคคลในฐานะเช่นนั้นจะเล็งเห็นได้

- เงื่อนไขการพิจารณา คือ ๑. ผู้กระทำได้ “รู้” ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายนอกของความผิด (มาตรา ๕๙ วรรคสาม) และ
๒. ผู้กระทำได้ “เล็งเห็นต่อผล” ของการกระทำของตน (มาตรา ๕๙ วรรคสอง)

ตัวอย่าง ๑

การใช้ปืนยิงเข้าไปในกลุ่มคนโดยไม่แนชัดว่าเจาะจงยิงผู้ใดโดยเฉพาะ

คำพิพากษาฎีกาที่ ๙๒๙/๒๕๖๘ วินิจฉัยว่า การยิงปืนเข้าไปในขบวนรถไฟสำหรับคนโดยสารในขณะที่มีคนโดยสารมาในระยะใกล้ๆ แต่เพิกถอนกระสุนปืนมิได้ถูกต้องผู้ใด ดังนี้ ผู้ยิงมีความผิดฐานพยายามฆ่าคนโดยเจตนาตามมาตรา ๒๘๘ ประกอบมาตรา ๘๐

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๙๘/๒๕๗๒ จำเลยเอาปืนยิงเข้าไปในหมู่คนกระสุนปืนถูกผู้หนึ่งบาดเจ็บ แม้จำเลยจะมีได้ตั้งใจยิงใครโดยเฉพาะเจาะจงก็ดี จำเลยต้องมีความผิดฐานพยายามฆ่าคนโดยเจตนาตามมาตรา ๒๘๘ ประกอบมาตรา ๘๐

คำพิพากษาฎีกาที่ ๘๑๘/๒๕๑๔ จำเลยเมาสุราแล้วยิงปืนเข้าไปในฝูงชนโดยมิได้คำนึงว่ากระสุน ปืนจะไปถูกผู้ใดเข้า จำเลยย่อมเล็งเห็นผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำของตน เมื่อกระสุนปืนไปถูกผู้อื่นตาย ถือว่า จำเลยมีเจตนาฆ่าตามมาตรา ๒๘๘ ประกอบมาตรา ๕๙ วรรคสอง

ตัวอย่าง ๒

นายแดงจุดไฟเผาบ้านของตนเอง เพื่อหวังจะได้เงินจากการประกันอัคคีภัยนายดำซึ่งเป็นผู้เช่าถูก ไฟ คลอตาย นายแดงมีความผิดฐานฆ่านายดำตายโดยเจตนาเล็งเห็นผล หากนายแดงเล็งเห็นได้ว่านายดำจะต้องถูกไฟคลอกตาย อย่างแน่นอน

ตัวอย่างพิเศษ ๑ ปรับทั้ง “เจตนาประสังค์ต่อผล” และ “เจตนาเล็งเห็นผล “

นายแดงต้องการฆ่านายดำในขณะที่นายดำยืนอยู่ติดกับนายขาว นายแดงใช้ปืนลูกซองยิงนายดำโดยเล็งเห็นผล ว่า กระสุนปืน จะแผ่กระจายไปถูกนายขาวด้วย ถือว่า

(๑) นายแดงฆ่านายดำโดยเจตนาประสังค์ต่อผล และ

(๒) นายแดงฆ่านายขาวโดยเจตนาเล็งเห็นผล

ตัวอย่างพิเศษ ๒ ปรับทั้ง “เจตนาประสงค์ต่อผล” และ “เจตนาเล็งเห็นผล “

นายแดงซ่อนระเบิดเวลาไว้บนเครื่องบินโดยหวังจะเอาเงินประกันจากการที่เครื่องบินระเบิด ปรากฏว่า เครื่องบินระเบิดและผู้โดยสารบนเครื่องบินตายหมด ถือว่า นายแดงระเบิด เครื่องบินโดยเจตนาประสงค์ต่อผลและฆ่าผู้โดยสารทั้งหมดโดยเจตนาเล็งเห็นผล เพราะ เล็งเห็นได้ว่าผู้โดยสารจะต้องตายอย่างแน่นอน

2.2.๓ หลักเกณฑ์ในแบบที่ ๒ เรียกว่า “เจตนาโดยผลของกฎหมาย”

2.2.3.1 เจตนาโดยผลของกฎหมาย หมายความว่า ผู้กระทำให้ได้มีเจตนาตาม ความเป็นจริงแก่บุคคลซึ่งได้รับ ผลร้ายจากการกระทำนั้น กล่าวคือ มิได้ประสงค์ให้ผลเกิด แก่บุคคลนั้นหรือมิได้เล็งเห็นว่าผลจะเกิดแก่บุคคลนั้น แต่กฎหมาย “ให้ถือว่า” ผู้กระทำ ได้ กระทำโดยเจตนาแก่บุคคลซึ่งได้รับผลร้ายจากการกระทำนั้น เจตนา ดังกล่าวเรียกว่า เป็น “เจตนาโดยผลของกฎหมาย” หรืออีกนัยหนึ่ง คือ “เจตนาโอน” สำหรับหลักใน เรื่องนี้ มีปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๖๐ เรียกกันโดยทั่วไปว่า “การกระทำโดยพลาด” ข้อสำคัญ มาตรา ๖๐ นี้ จะไม่นำไปใช้กับเรื่องการกระทำโดยประมาท เต็มขนาด ดังคำกล่าวที่ว่า “เจตนาโอนได้” แต่ “ประมาทโอนไม่ได้”

2.2.3.2 เจตนาโดยผลของกฎหมายตามมาตรา ๖๐ หมายความว่า หากผู้กระทำ “รู้” ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายนอกของความผิดฐานหนึ่งอยู่แล้ว แม้ผลไปเกิด แก่บุคคลซึ่งได้รับผลร้าย อันเป็นผล ประเภทเดียวกับที่เจตนากระทำ แม้ผู้กระทำมิได้ ประสงค์ต่อผลหรือเล็งเห็นผลอีกอันหนึ่งก็ต้องถือว่าผู้กระทำ มีเจตนาต่อผู้ได้รับผลร้ายจาก การกระทำนั้น

2.3 หลักเกณฑ์การกระทำโดยพลาดที่สำคัญ

2.3.1 ต้องมีผู้ถูกกระทำ ๒ ฝ่ายขึ้นไป

ฝ่ายแรก คือ ผู้เสียหายคนแรกที่ผู้กระทำมุ่งหมายกระทำต่อโดยมีเจตนา ประสงค์ต่อผลหรือเล็งเห็นผล

ฝ่ายที่สอง คือ ผู้เสียหายอีกคนหนึ่งที่ได้รับผลร้ายจากการกระทำนั้นด้วย

ตัวอย่าง นายแดงต้องการฆ่านายดำ นายแดงใช้ปืนยิงนายดำ นายดำหลบทัน กระสุนถูกนายขาวตาย

ผลทางกฎหมาย (ระหว่างนายแดงต่อนายดำ) คือ นายแดงผิดฐานพยายามฆ่านายดำตามมาตรา ๒๘๘ ประกอบกับมาตรา ๘๐ เจตนาของนายแดงต่อนายดำเป็นเจตนาตามความเป็นจริงกล่าว คือ “ประสงค์ต่อผล”

ผลทางกฎหมาย (ระหว่างนายแดงต่อนายขาว) คือ ถ้าว่านายแดงมีเจตนาฆ่านายขาวเป็นเจตนาตามมาตรา ๖๐ นายแดงผิดฐานฆ่านายขาวตายโดยเจตนาตามมาตรา ๒๘๘

2.3.2 การกระทำโดยพลาดตามมาตรา ๖๐ จะต้องมีผลเกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายฝ่ายที่สอง

ตัวอย่าง นายแดงยิงดำกระสุนไม่ถูกนายดำ แต่พลาดไปถูกนายขาวบาดเจ็บถ้าว่านายแดงมีเจตนาตามมาตรา ๖๐ ต่อนายขาว แต่ถ้ากระสุนไม่ถูกนายขาวและนายขาวไม่ได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจเลย ก็จะถ้าว่านายแดงมีเจตนาต่อนายขาวไม่ได้เพราะผลไม่เกิดแก่นายขาว

ข้อสังเกต อย่างไรก็ตาม แม้กระสุนไม่ถูกนายขาว แต่ถ้านายขาวได้ยินเสียงปืน นายขาวตกใจมากจึงหัวใจวายตาย เช่นนี้ ถ้าว่านายแดงมีเจตนาฆ่านายขาวแล้วโดยเป็นเจตนาตามมาตรา ๖๐ เพราะมีผลเกิดขึ้นแก่นายขาวแล้ว

2.3.3 การกระทำโดยพลาด ผู้กระทำจะต้องไม่ประสงค์ต่อผลต่อบุคคลผู้ได้รับผลร้าย และต้องไม่เล็งเห็นว่าผลจะเกิดแก่บุคคลซึ่งได้รับผลร้ายด้วยหากเล็งเห็นผลก็เป็นเจตนาตามมาตรา ๕๙ มิใช่เจตนาโดยพลาดตามมาตรา ๖๐

ตัวอย่าง แแดงต้องการฆ่าดำแดงใช้ปืนยิงไปที่ตอไม้โดยเข้าใจว่าเป็นดำกระสุนไม่ถูกตอไม้ แต่แฉลบไปถูกขาวบาดเจ็บ นอกจากนั้น กระสุนยังแฉลบไปถูกดำซึ่งอยู่ห่างออกไปตายด้วย เช่นนี้ เจตนาของแดงต่อขาวเป็น เจตนาตามมาตรา ๖๐ เพราะแดงไม่ได้ประสงค์ต่อผลหรือเล็งเห็นผลต่อขาว

ข้อสังเกต อย่างไรก็ตาม เจตนาของแดงต่อดำต้องถือว่าเป็นเจตนาตามมาตรา ๕๙ เพราะแดงประสงค์ให้ดำ ตายและในที่สุดดำก็ตายตามความประสงค์ของแดงจึงไม่ใช่กรณีพลาดตาม มาตรา ๖๐

2.3.4 หากกระทำโดยเจตนาต่อทรัพย์สินของบุคคลหนึ่ง แต่ผลไปเกิดแก่ทรัพย์สินของอีกบุคคลหนึ่ง ก็ถือว่าเป็นการกระทำโดยพลาดตามมาตรา ๖๐ เช่นกัน

ตัวอย่าง นายแดงต้องการทำลายแจกันลายครามของนายดำ นายแดงใช้ปืนยิงกระสุนไม่ถูกแจกันลายครามของนายดำแต่พลาดไปถูกโทรทัศน์ของนายขาวเสียหาย เช่นนี้ ถือว่า นายแดงกระทำโดยเจตนาตามมาตรา ๖๐ ต่อทรัพย์สินของนายขาวด้วย นายแดงจึงผิดฐานทำให้ทรัพย์สินของนายขาวเสียหายตามมาตรา ๓๕๘ ประกอบกับมาตรา ๖๐ และผิดฐานพยายามทำให้เสียทรัพย์สินของนายดำตามมาตรา ๓๕๘ ประกอบมาตรา ๘๐ โดยเป็นเจตนาประสงค์ต่อผลตามมาตรา ๕๙ วรรคสอง

2.3.5 หากผู้กระทำได้กระทำต่อวัตถุแห่งการกระทำอันเป็นองค์ประกอบภายนอกของความผิดฐานหนึ่งซึ่งผู้กระทำรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายนอกนั้นแล้วแต่ผลของการกระทำไปเกิดแก่วัตถุแห่งการกระทำอันเป็นองค์ประกอบภายนอกของความผิดอีกฐานหนึ่งซึ่งผู้กระทำไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบนั้นมาก่อน เช่นนี้ ไม่ถือว่าเป็นการกระทำโดยพลาดตามมาตรา ๖๐

ตัวอย่าง นายแดงต้องการฆ่านายดำ นายแดงใช้ปืนยิงนายดำ นายดำหลบหันกระสุนพลาดไปถูกกระจกรถยนต์ของนายขาวแต่จะถือว่านายแดงกระทำโดยเจตนาตามมาตรา ๖๐ ต่อกระจกรถยนต์ของนายขาวไม่ได้ เพราะนายแดงรู้ว่ากำลังฆ่า “ผู้อื่น” แต่ไม่รู้ว่าจะตกกำลังทำลาย “ทรัพย์สินของผู้อื่น”

ตัวอย่าง นายแดงต้องการยิงกระจกรถยนต์ของนายขาว นายแดงยิงไปที่กระจกรถยนต์ของนายขาวแต่กระสุนไม่ถูกกระจกรถยนต์กลับพลาดไปถูกนายดำตาย เช่นนี้ การที่ผลเกิดแก่นายดำก็ไม่ถือว่านายแดงมีเจตนาตามมาตรา ๖๐ ต่อนายดำ

ข้อสังเกต แต่ถ้านายแดงประมาทตามมาตรา ๕๙ วรรคสี่ นายแดงอาจผิดฐานฆ่า นายดำตายโดยประมาทตามมาตรา ๒๙๑ ได้ นอกเหนือจากความผิดฐานพยายามทำให้เสียทรัพย์สิน (กระจกรถยนต์) ของนายขาวตามมาตรา ๓๕๘ ประกอบ มาตรา ๘๐

2.3.6 เมื่อเจตนาตามมาตรา ๖๐ คือ “เจตนาโอน” ด้วยเหตุนี้ หากเจตนาในตอนแรกเป็นเจตนาฆ่าเจตนาที่โอนมาก็เป็นเจตนาฆ่า หากเจตนาในตอนแรกเป็นเจตนาทำร้าย เจตนาที่โอนมาก็เป็นเจตนาทำร้ายเช่นกัน

ตัวอย่าง นายแดงใช้ปืนยิงไปที่ขาของนายดำ นายดำหลบทันกระสุนจึง แลกลับไปถูกนายขาวตาย นายแดงผิดฐานพยายามทำร้ายร่างกายนายดำ (ยิงขา ถือว่า มีเจตนา ทำร้าย ไม่มีเจตนาฆ่า) และผิดฐานทำให้นายขาวตายโดยไม่เจตนาตามมาตรา ๒๙๐ (เป็นการ ทำร้ายร่างกายนายขาวโดยพลาดตามมาตรา ๖๐ เมื่อนายขาวตายแดงจึงผิดมาตรา ๒๙๐)

2.3.7 การกระทำโดยพลาดอาจเกิดขึ้นเพราะการกระทำของบุคคลที่สามได้

ตัวอย่าง แดงเอาไม้ตีหัวดำ ดำหลบ แดงจึงตีไม่ถูก แต่การที่ดำหลบทำให้ดำเข้าไป กระแทกขาว ขาว ล้มลงกับพื้นศีรษะแตก เช่นนี้แดงผิดฐานพยายามทำร้ายดำตามมาตรา ๒๙๕ , มาตรา ๕๙, มาตรา ๘๐ และผิดฐานทำร้ายขาวโดยพลาดตาม มาตรา ๒๙๕, มาตรา ๖๐

ตัวอย่าง นายแดงต้องการฆ่านายดำ นายแดงจึงเอายาพิษใส่ขวดน้ำและแช่ไว้ใน ตู้เย็น นายขาวมาเปิดตู้เย็นและดื่มน้ำในขวดนั้น นายขาวตาย เช่นนี้ ถือว่านายแดงกระทำ โดยพลาดต่อนายขาว

ข้อสังเกต หากผู้กระทำได้กระทำต่อตนเองแต่ผลไปเกิดแก่อีกบุคคลหนึ่งก็ไม่ใช่ การกระทำโดยพลาดตามมาตรา ๖๐ เช่น นายแดงต้องการฆ่าตัวตาย นายแดงเอาปืนมา จ่อยิงศีรษะตนเอง แต่นายแดงมือสั่น กระสุนที่ลั่นออกมาจึงไม่ถูกศีรษะนายแดงแต่พลาด ไปถูกนายขาวตายจะถือว่านายแดงมีเจตนาฆ่านายขาวตาม มาตรา ๒๘๘ โดยเป็นเจตนา ตามมาตรา ๖๐ ไม่ได้

2.3.8 กรณีผลเกิดต่อบุคคลผู้มีความสัมพันธ์ (มาตรา ๖๐ ตอนท้าย)

ตัวอย่าง นายดำเจตนาฆ่านายแดงบุคคลธรรมดา แต่ผลไปเกิดต่อนายขาวบิดา ของตน เช่นนี้ จะถือว่านายดำฆ่านายขาวอันเป็นความผิดตามมาตรา ๒๘๙ (๑) ประกอบ มาตรา ๖๐ ไม่ได้ นายดำผิดเพียงมาตรา ๒๘๘ เท่านั้น

ตัวอย่าง นายดำเจตนาฆ่านายแดงบิดาของตน แต่ผลไปเกิดต่อนายขาวบุคคล ธรรมดา เช่นนี้ จะถือว่านายดำฆ่านายขาวอันเป็นความผิดตามมาตรา ๒๘๙ (๑) ประกอบ มาตรา ๖๐ ไม่ได้ นายดำผิดเพียงมาตรา ๒๘๘ เท่านั้น

ตัวอย่าง นายดำเจตนาฆ่านายแดงบิดา แต่ผลไปเกิดต่อนางเหลืองมารดา เช่นนี้ ถือว่า นายดำฆ่านางเหลืองอันเป็นความผิดตามมาตรา ๒๘๙ (๑) ประกอบมาตรา ๖๐ ได้

คำถามท้ายบท

นายอ้วนใช้ไม้ตีนายผอม แต่นายผอมหลบทัน นายอ้วนจึงตีไม่ถูก และการที่นายผอมหลบทำให้ นายผอมเซไปกระแทกกับนายเตี้ยเป็นเหตุให้นายเตี้ยล้มลงกับพื้นศีรษะแตก
ให้วินิจฉัยว่า นายอ้วนมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญฐานใดหรือไม่

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 3

หัวข้อเนื้อหาประจำบท

ความนำ

บุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาเมื่อกระทำโดยเจตนา อย่างไรก็ตาม กฎหมายอาญาได้บัญญัติถึงความผิดบางฐานที่อาจเกิดจากการกระทำโดยประมาทเอาไว้ด้วย

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. อธิบายเกี่ยวกับการกระทำโดยประมาทได้
2. วินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาเมื่อเป็นการกระทำโดยประมาทได้

วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนประจำบท

1. การบรรยาย
2. การศึกษาเอกสารประกอบการสอน
3. ทำแบบฝึกหัดท้ายบท

สื่อการเรียนการสอน

1. เอกสารประกอบการสอน
2. ประมวลกฎหมายอาญา

การวัดผลและการประเมินผล

1. สืบเนื่องจากความสนใจในเนื้อหาที่เรียนสืบเนื่องจากการซักถามในชั้นเรียน
2. การมีส่วนร่วมในการอภิปรายเป็นกลุ่ม
3. สืบเนื่องจากการตรวจผลงาน รายงาน และแบบฝึกหัดท้ายบท
4. ประเมินผลจากการสอบปลายภาคประจำภาคการศึกษา

บทที่ ๓ ประมาท

3.๑. ลักษณะของ “การกระทำโดยประมาท” ตามประมวลกฎหมายอาญา

ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคสี่ บัญญัติว่า “กระทำโดยประมาท ได้แก่ กระทำความผิดมิใช่โดยเจตนา แต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลภายในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นว่านั้นได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่”

อธิบาย ตามหลักกฎหมายอาญา “ประมาท” เป็น “องค์ประกอบภายใน” ของความผิดอาญาบางฐาน เช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 291 บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท”

เมื่อนำมาตรา 291 มาแยก “องค์ประกอบของความผิด” ก็จะปรากฏดังนี้

องค์ประกอบภายนอก

- (1) ผู้กระทำ = ผู้ใด
- (2) การกระทำ = กระทำเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย
- (3) วัตถุแห่งการกระทำ = ผู้อื่น

องค์ประกอบภายใน

ประมาท (ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคสี่)

ข้อสังเกต คือ แม้จะมี “การกระทำโดยประมาท” ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคสี่เกิดขึ้นแล้วก็ตาม แต่บุคคลที่กระทำโดยประมาทดังกล่าวจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาก็ต่อเมื่อเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดชอบเมื่อได้กระทำโดยประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคหนึ่ง เท่านั้น ด้วยเหตุนี้ ถ้า “การกระทำโดยประมาท” ดังกล่าว ไม่มีการบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษเอาไว้ตามหลักในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 วรรคหนึ่ง ผู้กระทำโดยประมาทนั้นย่อมไม่มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา

ตัวอย่าง ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 358 ผู้กระทำได้กระทำโดยเจตนาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคสองเท่านั้น หากปรากฏว่าผู้กระทำได้กระทำโดยประมาท เช่นนี้ ผู้กระทำย่อมไม่มีความผิด เนื่องจากความผิดฐานกระทำโดยประมาทให้เสียทรัพย์ไม่มีการบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษเอาไว้ตามประมวลกฎหมายอาญา (เป็นไปตามหลัก “Nullum crimen nulla poena sine lege” กล่าวคือ “ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ หากไม่มีกฎหมาย”)

3.2 หลักเกณฑ์ที่ถือว่าเป็น “การกระทำโดยประมาท”

สำหรับ “การกระทำโดยประมาท” ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคสี่ มีหลักเกณฑ์ ดังนี้

- (1) เป็นการกระทำความผิดที่มีใจโดยเจตนา กล่าวคือ ผู้กระทำไม่ประสงค์ต่อผล หรือเล็งเห็นผล
- (2) เป็นการกระทำโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลภายในภาวะเช่นนั้น จักต้องมีตาม
  - (2.1) วิสัย และ
  - (2.2) พฤติการณ์ และ
  - (2.3) ผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่

ตัวอย่าง นายดำวิวาทกับนายขาว นายขาวจึงใช้ปืนยิงที่ศีรษะนายดำ ๑ นัด และนายขาวกำลังจะนำร่างของนายดำยกขึ้นทำยรถกระบะเพื่อเผาทำลายร่างของนายดำ พร้อมกับรถกระบะในระหว่างนั้นปรากฏว่านายเขียวเพื่อนของนายขาวผ่านมาพอดี นายขาวจึงขอให้นายเขียวช่วยกันยกร่างของนายดำใส่ทำยรถกระบะนายเขียวเข้าใจว่านายดำตายแล้วเพราะถูกนายขาวยิงจึงช่วยเหลือนายขาวยกร่างของนายดำใส่ทำยรถกระบะคันดังกล่าวและร่วมกับนายขาวจุดไฟเผา รถกระบะพร้อมกับร่างของนายดำ ข้อเท็จจริงปรากฏว่าผลการชันสูตรพลิกศพของแพทย์พบว่า สาเหตุแห่งการตายของนายดำ คือ ถูกไฟคลอกตาย มิใช่ถูกยิงตาย

สภาพปัญหา

(๑) นายขาวผิดมาตรา 288 แน่นนอน ไม่มีปัญหา

(๒) แต่ที่เป็นปัญหา คือ นายเขียว จะผิดมาตรา 288 หรือ มาตรา 291

วิเคราะห์

ประเด็นที่ (1) แม้นายเขียวจะร่วมกับนายขาวจุดไฟเผารถกระบะพร้อมกับร่างของนายดำก็ตามแต่นายเขียว**เข้าใจว่า**นายดำถึงแก่ความตายเพราะถูกนายขาวยิง การกระทำของนายเขียวจึงเป็นการกระทำโดยมิได้รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคสาม ดังนั้น จะถือว่า นายเขียวประสงค์ต่อผล หรือเล็งเห็นผลของการกระทำนั้นมิได้ (กล่าวคือ ข้อเท็จจริงเช่นนี้ จะถือว่า การที่นายเขียวช่วยนายขาวนำร่างของนายดำไปเผา นั้น นายเขียวได้กระทำไปโดยมีเจตนา “ฆ่า” นายดำ (ผู้อื่น) ตามมาตรา 288 ไม่ได้ เพราะตามความเข้าใจของนายเขียวร่างของนายดำ คือ “ศพ”)

ประเด็นที่ (๒) อย่างไรก็ตาม แต่ความไม่รู้ข้อเท็จจริงของนายเขียวถือว่าเป็นการกระทำโดยประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคสี่ (กล่าวคือ นายเขียวไม่ตรวจสอบร่างของนายดำให้ดีเสียก่อนว่านายดำตายแล้วจริงหรือไม่ เพราะหากนายเขียวตรวจสอบ นายเขียวก็จะพบว่านายดำยังไม่ตาย)

ประเด็นที่ (3) ด้วยเหตุนี้ นายเขียวจึงมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 291 ทั้งนี้ ตามที่ มาตรา 62 วรรคสอง บัญญัติไว้ (เทียบคำพิพากษาฎีกาที่ 13262/2558)

คำถามท้ายบท

นายเอกขับรถยนต์ด้วยความเร็วเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้บนถนนสาธารณะ ขณะที่ฝนตกหนักมาก ปรากฏว่ารถยนต์ของนายเอกลื่นไถลออกนอกถนนสาธารณะชนกับกำแพงบ้านของนายโทได้รับความเสียหาย

ให้วินิจฉัยว่าการกระทำของนายเอกดังกล่าวเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือไม่

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 4

หัวข้อเนื้อหาประจำบท

ความนำ

การกระทำตามความหมายของกฎหมายอาญา แบ่งออกเป็นแบบเคลื่อนไหวร่างกายกับแบบไม่เคลื่อนไหวร่างกาย ทั้งนี้ การกระทำดังกล่าวอาจเกิดจากเจตนาหรือประมาทของผู้กระทำแล้วแต่กรณี

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. อธิบายเกี่ยวกับการกระทำได้
2. วินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับการกระทำ

วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนประจำบท

1. การบรรยาย
2. การศึกษาเอกสารประกอบการสอน
3. ทำแบบฝึกหัดท้ายบท

สื่อการเรียนการสอน

1. เอกสารประกอบการสอน
2. ประมวลกฎหมายอาญา

การวัดผลและการประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจในเนื้อหาที่เรียนสังเกตจากการซักถามในชั้นเรียน
2. การมีส่วนร่วมในการอภิปรายเป็นกลุ่ม
3. สังเกตจากการตรวจผลงาน รายงาน และแบบฝึกหัดท้ายบท
4. ประเมินผลจากการสอบปลายภาคประจำภาคการศึกษา

บทที่ 4 การกระทำ

4.1 หลักพื้นฐานในเรื่อง “การกระทำ”

ในทางกฎหมายอาญา “การกระทำ” หมายความว่า “การเคลื่อนไหวร่างกายหรือการไม่เคลื่อนไหวร่างกายโดยรู้สำนึก กล่าวคือ อยู่ภายใต้บังคับของจิตใจของผู้กระทำ” จึงสรุปได้ว่า การกระทำมี ๒ แบบ

แบบที่ ๑ เรียกว่า “การกระทำแบบมีการเคลื่อนไหวร่างกาย”

แบบที่ ๒ เรียกว่า “การกระทำแบบไม่มีการเคลื่อนไหวร่างกาย”

4.2 เงื่อนไขในการพิจารณาว่าเป็น “การกระทำ” ในทางกฎหมายอาญาหรือไม่

ในทางกฎหมายอาญา “การกระทำ” จะต้องปรากฏด้วยว่า ผู้กระทำการกระทำการอันสืบเนื่องมาจาก “โดยรู้สำนึก” หรือ “อยู่ภายใต้บังคับของจิตใจ” ซึ่งหมายความว่า จะเป็น “การกระทำ” หรือไม่ ต้องผ่าน ๓ ขั้นตอน ดังต่อไปนี้ก่อนเสมอ ได้แก่

ขั้นตอนที่ ๑. = ผู้กระทำต้อง “มีความคิดที่จะกระทำ”

ขั้นตอนที่ ๒. = ผู้กระทำต้อง “มีการตกลงใจที่จะกระทำตามที่คิดไว้”

ขั้นตอนที่ ๓. = ผู้กระทำต้อง “ได้กระทำไป” ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปแบบของการเคลื่อนไหวร่างกายหรือในรูปแบบของการไม่เคลื่อนไหวร่างกาย ทั้งนี้ “ตามที่ตกลงใจ (ตามขั้นตอนที่ ๒) อันสืบเนื่องมาจากความคิด (ตามขั้นตอนที่ ๑)”

ข้อสังเกต หากการเคลื่อนไหวหรือการไม่เคลื่อนไหวร่างกาย ไม่ได้เป็นผลมาจากการตกลงใจอันสืบเนื่องมาจากความคิด เช่นนี้ ก็ไม่ถือว่า “รู้สำนึก” หรือ “อยู่ภายใต้บังคับของจิตใจ” เท่ากับไม่มี “การกระทำ” ตามความหมายของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๙ บุคคลนั้นก็ไม่ต้องรับผิดชอบในทางอาญา

ตัวอย่าง เด็กชายแดงทารกไร้เดียงสากำเศษไม้ไว้ในมือและพลิกตัวไปข้างๆ เศษไม้ถูกลูกตาของเด็กชายขาวจนตาบอด จะเห็นว่า เด็กชายแดง ย่อมไม่มีการกระทำการเนื่องจากการเคลื่อนไหวร่างกายของเด็กชายแดงไม่ได้เป็นผลมาจากการตกลงใจอันสืบเนื่องมาจากความคิด นั่นเอง

ข้อสังเกต ตัวอย่างอื่นๆ ในกรณีถึงขั้นที่ถือได้ว่ากระทำโดยมิได้รู้สำนึกในการที่กระทำ เช่น

- (1) คนละเมอ , คนเป็นลมบ้าหมู
- (2) ผู้ที่ร่างกายกระตุกโดยไม่รู้ตัว
- (3) ผู้ที่ถูกผลักถูกชนหรือถูกจับมือให้ กระทำขณะเปลือย
- (4) ผู้ที่ถูกสะกดจิต
- (5) ผู้ที่ร่างกายเคลื่อนไหวเพราะแรงธรรมชาติ เช่น แรงลม พายุ เป็นต้น

*ข้อสังเกต ในกรณีคนเป็นลมบ้าหมู หากตัวบุคคลนั้น “รู้” อยู่แล้วว่าตนเอง “ป่วยเป็นโรคลมบ้าหมู” ยังขึ้นขับรถยนต์ออกไปตามถนนสาธารณะ หากปรากฏว่าขณะขับรถเกิดอาการชักเป็นลมบ้าหมูทำให้ขับรถยนต์ชนคนตาย ในกรณีเช่นนี้ย่อมเป็นการกระทำโดยประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๙ วรรคสี่

4.3 ประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบของการกระทำ

4.3.1 การกระทำแบบมีเคลื่อนไหวร่างกาย

อธิบาย สำหรับการกระทำโดยการเคลื่อนไหวร่างกายนั้นมีหลายรูปแบบด้วยกัน เช่น การชก การผลัก การวิ่งชน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การที่จะถือว่าผู้กระทำ มีการกระทำได้นั้น จะต้องพิจารณาเป็นขั้นตอนไปดังตัวอย่างต่อไปนี้
ข้อเท็จจริงปรากฏว่า นายแดงโกรธนายขาวจึงใช้ปืนนายยิงขาว นายขาวถูกยิงถึงแก่ความตาย เช่นนี้ ถือว่านายแดงมี “การกระทำ” เพราะ

- (ก) นายแดง “คิด” จะยิงนายขาว
- (ข) นายแดง “ตกลงใจ” ที่จะยิงนายขาวตามที่คิดไว้
- (ค) ในที่สุดนายแดงก็ได้ “ยิง” นายขาวตามที่ตกลงใจอันสืบเนื่องมาจากความคิด

ทั้งนี้ การยิงดังกล่าว คือ การกระทำในรูปแบบเคลื่อนไหวร่างกาย **โดยเริ่มตั้งแต่**

- (๑) ลงมือยิงนายขาวด้วยการเล็งปืนไปที่นายขาว
- (๒) การลั่นไกปืนยิงไปที่ขาวและ
- (๓) การที่กระสุนถูกนายขาว

☆ ทั้ง (๑) และ (๒) และ (๓) เหล่านี้ล้วน ย่อมถือว่าเป็นส่วนของการกระทำทั้งสิ้น

4.3.2 การกระทำแบบไม่มีเคลื่อนไหวร่างกาย

อธิบาย โดยหลักแล้ว “การกระทำ” คือ การเคลื่อนไหวร่างกาย ส่วนการกระทำโดยการไม่เคลื่อนไหวร่างกายนั้นถือเป็นข้อยกเว้น ซึ่งแยกออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ

- (1) การกระทำโดยงัดเว้น
- (2) การกระทำโดยละเว้น

ข้อสำคัญ คือ แม้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๙ วรรคท้าย จะบัญญัติให้การ “งัดเว้น” เป็นการกระทำด้วยเช่นกันก็ตาม แต่การไม่เคลื่อนไหวร่างกายที่จะถึงขั้นที่เรียกว่า “งัดเว้น” ได้นั้น จะต้องเข้าเงื่อนไขที่สำคัญ กล่าวคือ **ผู้ที่ไม่เคลื่อนไหวร่างกายจะต้องมีหน้าที่โดยเฉพาะเพื่อป้องกันมิให้ผลเกิดด้วย** ดังนั้น หากผู้ที่ไม่เคลื่อนไหวร่างกายไม่มีหน้าที่โดยเฉพาะเพื่อป้องกันมิให้ผลเกิด ก็จะกลายเป็นเพียงการ “ละเว้น” เท่านั้น

ข้อสังเกต สำหรับหน้าที่โดยเฉพาะเพื่อป้องกันมิให้ผลเกิดขึ้น เช่น

๑. หน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ เช่น บิดามารดาต้องอุปการะบุตร

๒. หน้าที่อันเกิดจากการยอมรับโดยเจาะจง เช่น นางพยาบาลดูแลคนไข้ , คนดูแลสระว่ายน้ำ

๓. หน้าที่อันเกิดจากการกระทำก่อนๆ ของตน เช่น คนพาคนตาบอดข้ามถนน (แล้วเปลี่ยนใจปล่อยให้ยืนกลางถนนจนคนตาบอดถูกรถชน) , คนอุ้มคนบาดเจ็บขึ้นรถและปล่อยลงจากรถ (ทั้งไว้กลางทาง)

๔. หน้าที่อันเกิดจากความสัมพันธ์เป็นพิเศษเฉพาะเรื่อง เช่น ป้าเลี้ยงหลานจนโต ต่อมาป้าป่วยหลานไม่ยอมนำยาและอาหารให้ป้าทาน และป้าเสียชีวิตเพราะการกระทำดังกล่าวของหลาน

ตัวอย่าง นางแดงลักลอบได้เสียกับนายดำเกิดบุตรทารกขึ้นมาคนหนึ่ง คือเด็กชายขาว นายดำไม่ยอมรับเด็กชายขาวเป็นบุตร นางแดงเกิดความอับอายจึงอยากให้เด็กชายขาวตายโดยการแกล้งไม่ให้เด็กชายขาวกินนมเด็กชายขาวอดนมตายในที่สุด เช่นนี้ถือว่านางแดงมี “การกระทำ” เพราะ

- (ก) นางแดงคิดที่จะฆ่าเด็กชายขาวโดยการไม่ให้นมเด็กชายขาวกิน
- (ข) นางแดงตกลงใจที่จะฆ่าเด็กชายขาวโดยการไม่ให้นมเด็กชายขาวกิน
- (ค) นางแดงอยู่เฉยๆปล่อยให้เด็กชายขาวอดนมตายไป

ข้อสังเกต ตามตัวอย่างนี้ ถือว่านางแดง “งัดเว้น” เพราะนางแดงเป็นมารดาของเด็กชายขาว นางแดงมีหน้าที่ต้องอุปการะบุตรตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๖๔ อันเป็นหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ นางแดงจึงมีความผิดฐานฆ่าเด็กชายแดงตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๘๘ ประกอบมาตรา ๕๙ วรรคท้าย

ตัวอย่าง นายแดงเป็นน้ากว่าย่น้ำเหรียญทอง นายแดงโกรธเคืองกับนายดำบิดาของนายขาว วันหนึ่งนายแดงพบนายขาวบุตรผู้เยาว์ของนายดำกำลังจะจมน้ำตาย นายแดงช่วยได้

แต่ไม่ช่วยปล่อยให้นายขาวจมน้ำตายไปต่อหน้าตน เช่นนี้ ถือว่านายแดงมี “การกระทำ” เพราะ

- (ก) นายแดงคิดที่จะไม่ช่วยนายขาว
- (ข) นายแดงตกลงใจที่จะไม่ช่วยนายขาว
- (ค) นายแดงอยู่เฉยๆ ไม่ช่วยนายขาวโดยปล่อยให้นายขาวจมน้ำตายไป

ข้อสังเกต ตามตัวอย่างนี้ ถือว่านายแดง “ละเว้น” เพราะนายแดงไม่มีหน้าที่ต้องป้องกันมิให้นายขาวตาย อย่างไรก็ตาม นายแดงอาจมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๗๔

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาเกี่ยวกับเรื่อง “งดเว้น”

คำพิพากษาฎีกาที่ 16412/2555 วันเวลาเกิดเหตุจำเลยพาผู้เสียหายที่ 2 ซึ่งเป็นหญิงคนรักนั่งซ้อนท้ายรถจักรยานยนต์ ระหว่างทางได้เกิดอุบัติเหตุรถจักรยานยนต์ที่จำเลยขับล้มลงทำให้ผู้เสียหายที่ 2 ตกจากรถจักรยานยนต์ได้รับอันตรายสาหัสนอนหมดสติในพงหญ้าข้างทาง แล้วจำเลยหลบหนีไม่ให้ความช่วยเหลือ ทั้งให้ผู้เสียหายที่ 2 นอนหมดสติในที่เกิดเหตุเป็นเวลานานถึง 8 วัน และไม่แจ้งให้ผู้เสียหายที่ 1 ซึ่งเป็นมารดาทราบจนมีผู้ไปพบผู้เสียหายที่ 2 จำเลยยอมถึงเห็นผลได้ว่า การงดเว้นไม่ให้ความช่วยเหลือ ผู้เสียหายที่ 2 อาจถึงแก่ความตายได้ เมื่อผู้เสียหายที่ 2 ไม่ถึงแก่ความตายจำเลยจึงมีความผิดฐานพยายามฆ่าผู้อื่นตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 288 ประกอบมาตรา 80 และมาตรา 59 วรรคท้าย

ข้อสังเกต คือ การกระทำโดยการ “งดเว้น” นั้น อาจเกิดจาก “เจตนา” หรือ “ประมาท” ก็ได้

ตัวอย่าง นางแดงสมรสกับนายดำเกิดบุตรทารกขึ้นมาคนหนึ่ง คือ เด็กชายชายนายดำไปทำงานที่ต่างประเทศและคอยส่งเงินมาให้นางแดงเอาไว้เลี้ยงดูบุตร นางแดงปล่อยปละละเลยไม่เด็กชายชายนอนมจนเด็กชายชวอดนมตายในที่สุด เช่นนี้ ถือว่านางแดงมี “การกระทำ” คือ “งดเว้น” และ “ประมาท” ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๕๙ วรรคสี่

คำถามท้ายบท

นายดำเป็นลูกจ้างประจำสระว่ายน้ำ และมีหน้าที่ดูแลความปลอดภัยของผู้มาว่ายน้ำ นายดำเห็นนายขาวเป็นตะคริวกำลังจมน้ำร้องขอความช่วยเหลือ นายดำต้องการให้นายขาวตาย นายดำจึงยื่นดูเฉยๆ และในที่สุดนายขาวจมน้ำตาย

ให้วินิจฉัยว่า การกระทำของนายดำดังกล่าวมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาฐานใดหรือไม่

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 5

หัวข้อเนื้อหาประจำบท

ความนำ

ในการกระทำตามที่กฎหมายอาญาบัญญัติเป็นความผิด อาจเกิดกรณีสำคัญผิดในตัวบุคคล หรือสำคัญผิดในข้อเท็จจริงก็ได้ ซึ่งกฎหมายบัญญัติเงื่อนไขเหตุแห่งการรับผิดเอาไว้แตกต่างกัน

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. อธิบายเกี่ยวกับการสำคัญผิดในตัวบุคคล และสำคัญผิดในข้อเท็จจริงจริงได้
2. วินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับการกระทำที่เกิดจากการสำคัญผิดในตัวบุคคลและสำคัญผิดในข้อเท็จจริงจริงได้

วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนประจำบท

1. การบรรยาย
2. การศึกษาเอกสารประกอบการสอน
3. ทำแบบฝึกหัดท้ายบท

สื่อการเรียนการสอน

1. เอกสารประกอบการสอน
2. ประมวลกฎหมายอาญา

การวัดผลและการประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจในเนื้อหาที่เรียนสังเกตจากการซักถามในชั้นเรียน
2. การมีส่วนร่วมในการอภิปรายเป็นกลุ่ม
3. สังเกตจากการตรวจผลงาน รายงาน และแบบฝึกหัดท้ายบท
4. ประเมินผลจากการสอบปลายภาคประจำภาคการศึกษา

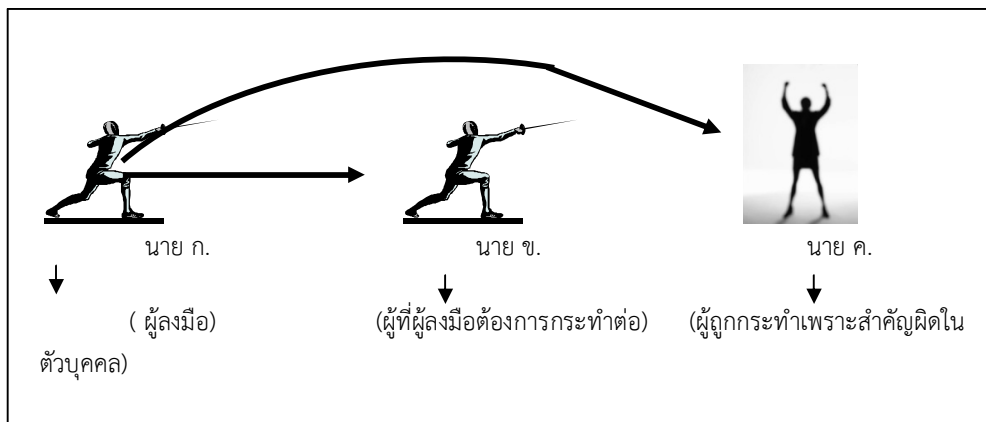

บทที่ 5 การสำคัญผิด

ในบางกรณีผู้ลงมือกระทำ อาจมีความเข้าใจผิดในขณะที่ลงมือกระทำ หากมีความเข้าใจผิดในวัตถุประสงค์แห่งการกระทำที่เป็นบุคคลจะเรียกว่า “สำคัญผิดในตัวบุคคล” หรืออาจเรียกอีกอย่างได้ว่า “สำคัญผิดเป็นคนละคนกัน” แต่ถ้าผู้ลงมือเข้าใจผิดในสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในขณะนั้นก็จะเรียกว่า “สำคัญผิดในข้อเท็จจริง”

5.๑ การสำคัญผิดในตัวบุคคล

สำหรับหลักเกณฑ์ “สำคัญผิดในตัวบุคคล” มีอยู่ใน ป.อ.มาตรา ๖๑ โปรดพิจารณาภาพดังนี้

ตัวอย่าง นาย ก. ต้องการยิงนาย ข. แต่นาย ก. เข้าใจผิดว่า นาย ค. คือ นาย ข.

ประเด็น คือ ปรากฏว่านาย ก. ยิง นาย ค. ทำให้นาย ค. ตายโดยทันที

ผลทางกฎหมาย คือ การกระทำของนาย ก. ดังกล่าว ถือว่า

- (๑) นาย ก. เจตนาจะกระทำต่อนาย ข. ซึ่งเป็นบุคคลหนึ่ง
- (๒) แต่นาย ก. ได้กระทำต่อนาย ค. อีกบุคคลหนึ่ง **โดยสำคัญผิด**
- (๓) นาย ก. จะยกเอาความสำคัญผิดเป็นข้อแก้ตัวว่ามีได้กระทำโดยเจตนาต่อนาย ค. หาได้ไม่

(๔) ดังนั้น นาย ก. มีความผิดตามป.อ.มาตรา ๒๘๘ ประกอบมาตรา ๖๑ ต่อ นาย ค. (เทียบคำพิพากษาฎีกาที่ ๓๕๓-๓๕๔/๒๕๕๐)

ตัวอย่างเพิ่มเติม นายดำแอบซุ่มยิงนายขาวอยู่ บังเอิญนายแดงลุกขึ้นมาเปิดประตูบ้านลงบันไดเพื่อจะไปถ่ายปัสสาวะข้างล่าง แล้วถูกนายดำใช้อาวุธปืนยิงโดยสำคัญผิดว่าเป็นนายขาว การกระทำของนายดำเป็นการฆ่านายแดงโดยไตร่ตรองไว้ก่อนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๘๙ (๔) ประกอบมาตรา ๖๑ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๙๐/๒๕๓๖ , คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๘๗/๒๕๓๖)

5.2 การสำคัญผิดในข้อเท็จจริง

5.2.1 กรณีตามป.อ.มาตรา ๖๒ วรรคหนึ่ง

หลัก คือ การเข้าใจผิดในสถานการณ์หรือการสำคัญผิดในข้อเท็จจริงนี้มีอยู่ใน **ป.อ.มาตรา ๖๒ วรรคหนึ่ง** ที่สำคัญ คือ จะต้องถูกนำมาปรับใช้กับกรณีเหตุยกเว้นความผิด (เช่น มาตรา ๖๘) , เหตุยกเว้นโทษ (เช่น มาตรา ๖๗) , เหตุลดโทษ (เช่น มาตรา ๗๒) ด้วยเสมอ กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ **ป.อ.มาตรา ๖๒ วรรคหนึ่ง**จะไม่ถูกนำมาปรับใช้โดยไม่มีเหตุดังกล่าวประกอบอยู่อย่างเด็ดขาด

กล่าวโดยสรุป

- 5.2.1.๑. ป้องกันโดยสำคัญผิดตามป.อ.มาตรา ๖๘ ประกอบมาตรา ๖๒ วรรคหนึ่ง มีได้
- 5.2.1.๒. จำเป็นโดยสำคัญผิดตามป.อ.มาตรา ๖๗(๑) หรือ (๒) ประกอบมาตรา ๖๒ วรรคหนึ่ง มีได้
- 5.2.1.๓. บันดาลโทษโดยสำคัญผิดตามป.อ.มาตรา ๗๒ ประกอบมาตรา ๖๒ วรรคหนึ่ง มีได้
- 5.2.1.๔. ป้องกันโดยสำคัญผิดแล้วพลาดตามป.อ.มาตรา ๖๘ ประกอบมาตรา ๖๒ วรรคหนึ่งประกอบมาตรา ๖๐ มีได้
- 5.2.1.๕. จำเป็นโดยสำคัญผิดแล้วพลาดตามป.อ.มาตรา ๖๗(๑)หรือ(๒) ประกอบมาตรา ๖๒ วรรคหนึ่งประกอบมาตรา ๖๐ มีได้
- 5.2.1.๖. บันดาลโทษโดยสำคัญผิดแล้วพลาดตามป.อ.มาตรา ๗๒ ประกอบมาตรา ๖๒ วรรคหนึ่งประกอบมาตรา ๖๐ มีได้

ตัวอย่าง นายแดงเห็นคนเดินเข้าไปในบริเวณบ้านของนายขาวซึ่งเป็นเพื่อนของตน ในเวลากลางคืนจึงไปแอบดูอยู่ที่หลังพุ่มไม้ข้างรั้วบ้านของนายขาว นายขาวเดินมาปิดประตูหน้าต่างมองเห็นเงาคนก็เข้าใจว่านายแดงเป็นคนร้ายจะเข้ามาลักทรัพย์ในบ้านของตนจึงใช้ปืนยิงนายแดง ๑ นัด กระสุนปืนไม่ถูกนายแดงแต่ไปถูกนายดำซึ่งเดินผ่านมาถึงความตาย

ปัญหา คือ นายขามีความผิดฐานใดหรือไม่

คำตอบ นายขามีความผิดฐานพยายามฆ่านายแดงตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๘๘ ประกอบมาตรา ๘๐ แต่เป็นการป้องกันเกินสมควรแก่เหตุตามมาตรา ๖๙ เพราะเป็นการกระทำโดยมีเจตนาฆ่าคนร้ายซึ่งจะเข้ามาลักทรัพย์ ทั้งนี้ โดยสำคัญผิดในข้อเท็จจริงตามมาตรา ๖๒ วรรคแรก นายขามีความผิดฐานฆ่านายดำโดยเจตนาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๘๘ เป็นการกระทำโดยพลาดตามมาตรา ๖๐ แต่เมื่อการกระทำของนายขาวต่อนายแดงเป็นการป้องกันเกินสมควรแก่เหตุโดยสำคัญผิด การที่พลาดไปถูกนายดำก็ย่อมอ้างว่าเป็นการป้องกันเกินสมควรแก่เหตุต่อนายดำได้เช่นกัน (เทียบคำพิพากษาฎีกาที่ ๒๐๕/๒๕๑๖ และ ๘๙๒/๒๕๑๕)

5.๒.๒ กรณีตามป.อ.มาตรา ๖๒ วรรคสอง

หากความสำคัญผิดตาม ป.อ.มาตรา ๖๒ วรรคหนึ่งได้เกิดขึ้นเพราะความประมาทของผู้กระทำ ผลทางกฎหมาย คือ ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบในการกระทำโดยประมาทด้วยตามป.อ.มาตรา ๖๒ วรรคสอง

ตัวอย่าง นายแดงใช้ปืนเด็กเล่นชูล้อนายดำเล่นนายดำไม่ทันดูให้ตี (ประมาทตามป.อ.มาตรา ๕๙ วรรคสี่) คิดว่าเป็นปืนจริงๆ นายดำจึงใช้ปืนของตนยิงนายแดงตาย นายดำไม่ผิดตามมาตรา ๒๘๘ เพราะอ้างป้องกัน (ตามป.อ.มาตรา ๖๘) โดยสำคัญผิด (ตามป.อ.มาตรา ๖๒ วรรคหนึ่ง) ได้ แต่นายดำประมาทนายดำจึงผิดฐานฆ่าคนตายโดยประมาทตามมาตรา ๒๙๑ ประกอบมาตรา ๖๒ วรรคสอง

5.2.3 กรณีตามป.อ.มาตรา ๖๒ วรรคท้าย

กรณีตามป.อ.มาตรา ๖๒ วรรคท้าย เป็นการกำหนดว่า “บุคคลจะต้องรับโทษหนักขึ้นโดยอาศัยข้อเท็จจริงใด บุคคลคนนั้นจะต้อง “รู้” ข้อเท็จจริงนั้น” ตามหลักที่ว่า “รู้เท่าใด มีเจตนาเท่านั้น”

ตัวอย่าง นายแดงต้องการฆ่านายดำซึ่งเป็นบิดา นายแดงเห็นนางขาวมารดาของนายแดงเดินมาคิดว่าเป็นนายดำ นายแดงยิงนางขาวตาย เช่นนี้ นายแดงผิดฐานฆ่านางขาวตายตามป.อ.มาตรา ๒๘๙ (๑) เพราะ “รู้” ว่า กำลังกระทำต่อบิดาซึ่งเป็นบุพการีผลก่เกิดแก่มารดาซึ่งก็เป็นบุพการี ตรงตามหลักที่ว่า “รู้เท่าใดมีเจตนาเท่านั้น”

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกา

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๘๗๓/๒๕๒๒ จำเลยที่ ๑ สำคัญผิดว่าผู้ตายจะยิงจำเลยที่ ๑ เป็นความสำคัญผิดในข้อเท็จจริงว่ามีภัยอันตรายจะเกิดขึ้นอันจำเลยที่ ๑ จะต้องป้องกันตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๖๘ ประกอบมาตรา ๖๒ วรรคหนึ่ง จำเลยที่ ๑ ยิงผู้ตาย ๓ นัด ถือว่าเป็นการป้องกันซึ่งเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๘๘ ประกอบมาตรา ๖๙

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๖๖/๒๕๑๔ ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า ผู้ตายไม่มีอาวุธปืน แต่เมื่อพฤติการณ์แห่งคดีมีเหตุผลสมควรทำให้จำเลยสำคัญผิดเข้าใจว่าผู้ตายมีอาวุธปืนและกำลังจะยิงทำร้ายจำเลยในระยะห่างกัน ๒ วา อันนับได้ว่าเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงตัวจำเลย จำเลยชอบที่จะใช้สิทธิกระทำการเพื่อป้องกันตนได้และการที่จำเลยใช้ปืนยิงผู้ตายเพื่อป้องกันตนไป ๑ นัดในทันทีนั้นการกระทำของจำเลยจึงเป็นการป้องกันพอสมควรแก่เหตุตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๖๘ ด้วย ความสำคัญผิดในข้อเท็จจริงตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๖๒ วรรคแรก

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๖๖๐/๒๕๑๑ คนเลี้ยงช้างนำช้างของผู้เสียหายไปผูกไว้หางสวนของจำเลยประมาณ ๑๐๐ วา กลางคืนช้างหลุดจากโซ่ล่าม พังรั้วสวนหนามเข้าไปในสวนของจำเลย ซึ่งมีพืชพรรณไม้ต่าง ๆ กับบ้านพักของจำเลยและคนงาน นายสุขคนงานของจำเลยได้ยินเสียงหูกข้าวโพดจึงบอกจำเลยโดยเข้าใจว่ามีสัตว์ป่าเข้ามาหักกินข้าวโพดในไร่ จำเลยจึงเอาปืนถือติดมือไปด้วย เดินไปท่ามกลางไร่ข้าวโพดสูงท่วมศีรษะ และโดยไม่ทันรู้ตัว เมื่อจำเลยและคนงานโผล่ออกจากไร่ข้าวโพดมองเห็นช้างยืนอยู่ห่างเพียง ๔ วา จำเลยเข้าใจว่าเป็นช้างป่าเพราะไม่รู้ว่ามีคนเอาช้างบ้านมาเลี้ยงไว้แถวไร่จำเลยจึงผลักให้นายสุขหลบแล้วยิงช้างไป ๒ นัดทันที แสดงให้เห็นเจตนาของจำเลยว่าจะยิงโดยคาดคิดว่าเป็นช้างป่าซึ่งตามธรรมชาติย่อมดุร้ายอาจจะไล่ทำร้ายนายสุขและจำเลยได้ ระยะห่างระหว่างช้างกับนายสุขและจำเลยเพียง ๓-๔ วา นับว่ากระชั้นชิดมาก ช้างอาจจะวิ่งแล่นเข้าหาตัวนายสุขและจำเลยได้ในชั่ว ๒-๓ วินาที และต้นข้าวโพดไม่ใช่อุปสรรคที่จะทำให้ช้างไปได้ช้าๆ หรือใช้เป็นที่กำบังได้นายสุขและจำเลยอาจวิ่งหนีไม่พ้น การที่จำเลยยิงช้างของผู้เสียหายเป็นการตัดสินใจโดยกะทันหันด้วยความจำเป็นเพื่อให้พ้นจากภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงตัวจำเลยและนายสุขคนงานของจำเลย โดยจำเลยไม่สามารถหลีกเลี่ยงให้พ้นโดยวิธีอื่นได้ การกระทำของจำเลยไม่เกินสมควรแก่เหตุ จำเลยจึงไม่ต้องรับโทษฐานทำให้เสียทรัพย์

ข้อสังเกต ตาม**คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๖๖๐/๒๕๑๑** อธิบายขยายความได้ว่า

ประเด็นที่ ๑ จำเลยยิงช้างของผู้เสียหายย่อมเป็นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ ตามป.อ.มาตรา ๓๕๘

ประเด็นที่ ๒ แต่ที่จำเลยยิงช้างเพราะเป็นการกระทำความผิดด้วยความจำเป็น ตามป.อ.มาตรา ๖๗(๒)

ประเด็นที่ ๓ การกระทำความผิดด้วยความจำเป็นป.อ.มาตรา ๖๗ (๒) ของจำเลย ดังกล่าวใน**ประเด็นที่ ๒** เกิดจากความสำคัญผิดในข้อเท็จจริงตามป.อ.มาตรา ๖๒ วรรคหนึ่ง (สำคัญผิดเกี่ยวกับเหตุยกเว้นโทษ) จำเลยจึงไม่ต้องรับโทษตามป.อ.มาตรา ๓๕๘

คำถามท้ายบท

นายดำหยอกล้อนายแดงเพื่อนร่วมชั้นเรียนโดยการนำปิ่นเด็กเล่นที่มีลักษณะเหมือนของจริง
มากมายจ้องทำท่าเล็งจะยิงนายแดง นายแดงเข้าใจผิดคิดว่าเป็นปิ่นจริงจึงใช้หนังสือขว้างไปที่มือของ
นายดำเพื่อให้ปิ่นหลุดมือ แต่หนังสือดังกล่าวถูกบริเวณลำตัวนายดำทำให้เป็นแผลถลอกเล็กน้อย

ให้วินิจฉัยว่า การกระทำของนายแดงเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญฐานใดหรือไม่

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 6

หัวข้อเนื้อหาประจำบท

ความนำ

ความผิดทางอาญาที่ต้องการผล ผลนั้นจะต้องเป็นผลธรรมดาที่ย่อมเกิดขึ้นได้อันสืบเนื่องมาจากหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล (causation)

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. อธิบายเกี่ยวกับหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลได้
2. วินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับหลักผลธรรมดาได้

วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนประจำบท

1. การบรรยาย
2. การศึกษาเอกสารประกอบการสอน
3. ทำแบบฝึกหัดท้ายบท

สื่อการเรียนการสอน

1. เอกสารประกอบการสอน
2. ประมวลกฎหมายอาญา

การวัดผลและการประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจในเนื้อหาที่เรียนสังเกตจากการซักถามในชั้นเรียน
2. การมีส่วนร่วมในการอภิปรายเป็นกลุ่ม
3. สังเกตจากการตรวจผลงาน รายงาน และแบบฝึกหัดท้ายบท
4. ประเมินผลจากการสอบปลายภาคประจำภาคการศึกษา

บทที่ 6

ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล (ผลกรรมดา)

ปัญหาเบื้องต้น ข้อเท็จจริง คือ นาย ก. วิ่งไล่ใช้มีดฟันนาย ข. ประสงค์จะฆ่านาย ข. ให้ตายด้วยมีดของตน

ประเด็น คือ นาย ข. วิ่งหนีและปรากฏว่า

(1) นาย ข. โดนฟ้าผ่าตาย

(2) นาย ข. วิ่งหนีกระโดดลงน้ำและจมน้ำตาย

(3) นาย ข. ถูกนาย ก. ใช้มีดฟันที่หัวแล้ว แต่ไม่ตาย นาย ข. รักษาตัวที่โรงพยาบาล ต่อมาปรากฏว่าพยาบาลประมาทใช้อุปกรณ์ไม่สะอาดทำแผลให้ นาย ข. จึงเกิดอาการบาดแผลติดเชื้อตาย

ปัญหา คือ กรณีต่างๆ ข้างต้น ตาม (1) (2) (3) จะวินิจฉัยความรับผิดชอบของนาย ก. อย่างไร ?

คำตอบ ในทางกฎหมายอาญาหลักที่นำมาใช้วิเคราะห์ปัญหาดังกล่าวเรียกว่า หลัก “ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล” ภาษาอังกฤษใช้คำว่า หลัก “causation” (อ่านว่า “คอรั - เซ - ชัน”)

6.1 หลัก causation

หลัก causation คือ หลักที่ถูกนำมาใช้ในการวินิจฉัยความรับผิดชอบของผู้กระทำโดยมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องต้องนำมาพิจารณาประกอบกันดังต่อไปนี้

6.1.1 ทฤษฎีเงื่อนไข (The Condition Theory หรือ “but for test”) แยกพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

6.1.2.1 กรณีที่ 1. ถ้าไม่มีการกระทำผลก็จะไม่เกิด ถือว่า ผลเกิดจากการกระทำอันนั้น

ตัวอย่าง นายแดงยิงนายดำ นายดำถูกยิงบาดเจ็บต้องไปรักษาตัวที่โรงพยาบาล นายดำทนพิษบาดแผลไม่ไหว นายดำตาย เช่นนี้ ถือว่าความตายของนายดำเป็นผลมาจากการกระทำการฆ่าโดยเจตนาของ นายแดง เพราะหากนายแดงไม่ยิง นายดำก็จะไม่ตาย ถือว่านายดำตายเพราะถูกนายแดงยิง นายแดงจึงมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 ความตายของนายดำเป็น “ผลโดยตรง” จากการกระทำของนายแดง “ผลโดยตรง” คือ ผลที่สัมพันธ์กับการกระทำตาม “ทฤษฎีเงื่อนไข”

6.1.2.2 กรณีที่ 2. หากไม่มีการกระทำ ผลก็ยังไม่เกิด จะถือว่าผลเกิดจากการกระทำนั้นไม่ได้ (ผลที่เกิดขึ้นจึงไม่ใช่ “ผลโดยตรง” จากการกระทำนั้น)

ตัวอย่าง แพทย์ประมาทฉีดยาชาเฉพาะที่ให้แก่คนไข้ผ่าตัดโดยใช้ยาชนิด A ฉีด แทนที่จะใช้ยาชนิด B คนไข้ตายระหว่างได้รับยาชนิด A อยู่ ผู้เชี่ยวชาญเบิกความว่า แม้ใช้ยาชนิด B คนไข้ก็จะตายเพราะร่างกายภายในบางส่วนที่ซ่อนอยู่มีสภาพไม่สมบูรณ์ เช่นนี้ แพทย์ไม่ต้องรับผิดชอบในความตายของคนไข้ แม้แพทย์ประมาทก็ตาม เพราะความตายของคนไข้ไม่ใช่ “ผลโดยตรง” จากการกระทำโดยประมาทของแพทย์ เนื่องจากแม้แพทย์ไม่ประมาทคนไข้ก็จะตายอยู่ นั้นเอง

6.1.2.3 กรณีที่ 3. แม้จะมีการกระทำอันอื่นๆ ที่ก่อให้เกิดผลนั้นด้วย แต่ถ้าไม่มีการกระทำอันนั้นแล้วผลก็จะไม่เกิด ต้องถือว่าผลเกิดจากการกระทำอันนั้น

ตัวอย่าง นายแดง นายดำและนายขาว ต่างคนต่างให้ยาพิษแก่นายเหลืองกินโดยมิได้ร่วมกันกระทำ แต่ละคนให้ยาพิษนายเหลือง คนละ 2 แกรมซึ่งนายเหลืองจะต้องกิน 6 แกรมจึงจะตายโดย แต่ละคนเข้าใจ ผิดว่ายาพิษ 2 แกรม ก็ทำให้นายเหลืองตายได้ นายเหลืองกินยาพิษที่ทั้งสามคนให้และตาย เช่นนี้ แต่ละคนมีความผิดฐานฆ่านายเหลืองตายโดยเจตนา นายแดงจะอ้างว่าหากนายดำและนายขาวไม่ให้ยาพิษแก่นายเหลือง นายเหลืองก็จะไม่ตาย นายแดงจึงไม่ควรรับผิดชอบในความตายของนายเหลือง แต่ควรรับผิดชอบพยายามเท่านั้น ไม่ได้ เพราะหากนายแดงไม่ให้นายเหลืองก็จะไม่ตาย จึงต้องถือว่านายเหลืองตายเพราะการกระทำของนายแดง กรณีของนายดำและนายขาวก็ถือหลักอย่างเดียวกัน

กล่าวโดยสรุป “ทฤษฎีเงื่อนไข” เป็นที่มาของคำว่า “ผลโดยตรง”

6.1.2 ทฤษฎีเหตุที่เหมาะสม ใช้ใน 2 กรณีดังนี้

6.1.2.1 กรณีที่ 1. คือ ในกรณีที่ผลของการกระทำความผิดทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 63 บัญญัติว่า “ถ้าผลของการกระทำความผิดใดทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นผลของการกระทำความผิดนั้นต้องเป็นผลที่ตามธรรมชาติย่อมเกิดขึ้นได้” คำว่า “ผลธรรมชาติ” ตาม มาตรา 63 คือ ผลตาม “ทฤษฎีเหตุที่เหมาะสม” ซึ่งหมายความว่า เป็นผลที่ผู้กระทำสามารถ “คาดเห็น” ความเป็นไปได้ของผลนั้น โดยใช้หลักมาตรฐานของบุคคลสามัญที่เรียกกันว่า “วิญญูชน” เป็นหลัก สำหรับการ “คาดเห็น” นี้ไม่ต้องถึงขั้นเล็งเห็นผล

ตัวอย่างนายดำชกตายนายแดง ตอนแรกนายดำผิดประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 แต่ถ้าอีกสามวันต่อมาปรากฏว่านายแดงตาบอด และการที่ “ตาบอด” เป็น “ผลธรรมดา” ที่ย่อมเกิดขึ้นเพราะวิญญูชน “คาดเห็น” ได้ ดังนี้ นายดำต้องรับโทษหนักขึ้นประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 297 (1) เป็นต้น

6.1.2.2 กรณีที่ 2. คือ ในกรณีที่ผลของการกระทำเกิดจากเหตุแทรกแซง

เหตุแทรกแซง (intervening cause) คือ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ หลังจากการกระทำของผู้กระทำการในตอนแรกและเป็นเหตุที่ก่อให้เกิดผลในบั้นปลายขึ้น

ตัวอย่าง นายแดงไล่ยิงนายดำ นายดำหลบทันไม่ถูกยิงโดยวิ่งหนีไปหลบอยู่ที่ต้นไม้ในขณะฝนตกหนัก และถูกฟ้าผ่าตาย เช่นนี้ ถือว่า “ฟ้าผ่า” คือ “เหตุแทรกแซง” เพราะเป็นเหตุที่ทำให้ดำตาย

อย่างไรก็ตาม แม้มี “เหตุแทรกแซง” เกิดขึ้นมาก็ยังต้องวินิจฉัยต่อไปอีกด้วยว่า “เหตุแทรกแซง” ดังกล่าว “คาดหมายได้” หรือ “คาดหมายไม่ได้” กล่าวคือ

ในกรณีที่ผลในบั้นปลายมิได้เกิดจากการกระทำของผู้กระทำโดยตรง แต่เกิดจาก “เหตุแทรกแซง” ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบในผลบั้นปลายก็ต่อเมื่อ “เหตุแทรกแซง” เป็นสิ่งที่ “คาดหมายได้” (foreseeability) หาก “คาดหมายไม่ได้” (unforeseeability) ผู้กระทำก็ไม่ต้องรับผิดชอบในผลบั้นปลาย แต่รับผิดชอบเพียงเท่าที่ตน กระทำไปแล้วก่อนเกิดเหตุแทรกแซงนั้น

จากตัวอย่างข้างต้น ที่ว่า นายดำวิ่งหนีและถูกฟ้าผ่าตาย หากถือว่า “ฟ้าผ่า” คือ เหตุแทรกแซงที่ คาดหมายไม่ได้ เช่นนี้ นายแดงก็ไม่ต้องรับผิดชอบในความตายของนายดำตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 แต่สิ่งที่นายแดงได้กระทำไปแล้วก่อนนายดำก่อนเกิดฟ้าผ่า คือ ไล่ยิงนายดำ นายแดงจึงผิดฐานพยายามฆ่า นายดำตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 ประกอบมาตรา 80 ในการวินิจฉัยว่าผู้กระทำ คาดหมายได้หรือไม่ ต้องใช้มาตรฐานของบุคคลสามัญหรือ “วิญญูชน” นั้นเอง “คาดหมายได้” ไม่จำกัดถึงขนาด “เล็งเห็นผล” เหตุแทรกแซงที่คาดหมายได้ คือ เหตุตาม “ทฤษฎีเหตุที่เหมาะสม” นั้นเอง

สรุป คือ

ข้อ 1) การกระทำอันใดก็ตาม ต้องวิเคราะห์ผ่านทฤษฎีแรกเสียก่อน คือ ทฤษฎีเงื่อนไข และถ้าวิเคราะห์สรุปว่าเป็น “ผลโดยตรง” แล้วยังไม่พอ

ข้อ 2) ต้องเอา “ผลโดยตรง” ตามข้อ 1) มาวิเคราะห์ผ่านทฤษฎีเหตุที่เหมาะสม อีกชั้นหนึ่งว่า หากมีเหตุแทรกแซงเช่นนี้ “จะคาดหมายได้หรือไม่”

ข้อ 3) หากคาดหมายได้ ก็เป็น “ผลธรรมดา” แต่ถ้าคาดหมายไม่ได้ก็ “ไม่เป็นผลธรรมดา” (หรืออาจใช้คำว่า “ผลผิดธรรมดา” ก็ได้) โดยถือว่าตัดความสัมพันธ์กับการกระทำ

ข้อ 4) เมื่อวิเคราะห์ออกมาว่าเป็น “ผลธรรมดา” เช่นนี้ ผู้กระทำก็ต้องรับผิดชอบในการกระทำของตนอันเป็น “ผลสืบปลาย” เพราะถือว่า มีความสัมพันธ์กันระหว่างการกระทำ และผลแห่งการกระทำแล้ว นั่นเอง

ข้อสังเกต มาตรา 63 คำว่า “ผลธรรมดา” จำกัดอยู่ที่นำมาใช้เรื่องผลที่ทำให้รับโทษหนักขึ้นเท่านั้น

สรุปจากประเด็นปัญหาข้างต้น

(1) ฟ้ำผ่า คือ เหตุแทรกแซงธรรมชาติคาดหมายไม่ได้

(2) กระโดดลงน้ำเป็นสิ่งที่คาดหมายได้ตามสัญชาตญาณ

(3) การกระทำโดยประมาทของพยาบาลเป็นสิ่งซึ่งบุคคลที่สามเป็นสิ่งที่คาดหมาย

ได้

คำถามท้ายบท

นายเหลียงโกรธนายทองจึงชกหน้านายทองหลายครั้งจนดวงตาซ้ายของนายทองปิดบวมซ้ำ ต่อมาอีก 6 วัน ตาซ้ายของนายทองนั้นบอดเพราะการชก

ให้วินิจฉัยว่า นายเหลียงมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญฐานใดหรือไม่

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 7

หัวข้อเนื้อหาประจำบท

ความนำ

ความผิดทางอาญาในบางกรณีกฎหมายมีการบัญญัติถึงเหตุยกเว้นความผิด เหตุยกเว้นโทษ และเหตุผลโทษเอาไว้ซึ่งจะต้องนำมาพิจารณาประกอบกับโครงสร้างความรับผิดชอบในทางอาญาด้วย

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. อธิบายเกี่ยวกับเหตุยกเว้นความผิด เหตุยกเว้นโทษ และเหตุผลโทษได้
2. วินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับเหตุยกเว้นความผิด เหตุยกเว้นโทษ และเหตุผลโทษได้

วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนประจำบท

1. การบรรยาย
2. การศึกษาเอกสารประกอบการสอน
3. ทำแบบฝึกหัดท้ายบท

สื่อการเรียนการสอน

1. เอกสารประกอบการสอน
2. ประมวลกฎหมายอาญา

การวัดผลและการประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจในเนื้อหาที่เรียนสังเกตจากการซักถามในชั้นเรียน
2. การมีส่วนร่วมในการอภิปรายเป็นกลุ่ม
3. สังเกตจากการตรวจผลงาน รายงาน และแบบฝึกหัดท้ายบท
4. ประเมินผลจากการสอบปลายภาคประจำภาคการศึกษา

บทที่ 7

เหตุยกเว้นความผิด เหตุยกเว้นโทษ เหตุลดโทษ

แม้มีการกระทำที่ “ครบองค์ประกอบ” ตามที่กฎหมายบัญญัติเป็นความผิดปรากฏขึ้นแล้วก็ตาม จะริบคว่นวินิจฉัยว่า ผู้กระทำความผิดทันทีเลยไม่ได้ ทั้งนี้ ต้องพิจารณาถึงเหตุยกเว้นความผิด , เหตุยกเว้นโทษ , เหตุลดโทษ ประกอบด้วยเสียก่อน

7.1 เหตุยกเว้นความผิด

เหตุยกเว้นความผิด คือ เหตุที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ว่า แม้มีการกระทำอันนั้นเกิดขึ้น ผู้กระทำก็**ไม่มีความผิดทางอาญา** เช่น การกระทำอันมีลักษณะเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายตาม ป.อ.มาตรา ๖๘ หรือการทำให้พ้นโทษโดยแพทย์ตามป.อ.มาตรา ๓๐๕ จะสังเกตเห็นได้ว่ามาตราเหล่านี้ จะมีการบัญญัติโดยใช้ถ้อยคำว่า “**ไม่มีความผิด**” เอาไว้ด้วย เป็นต้น

7.2 เหตุยกเว้นโทษ

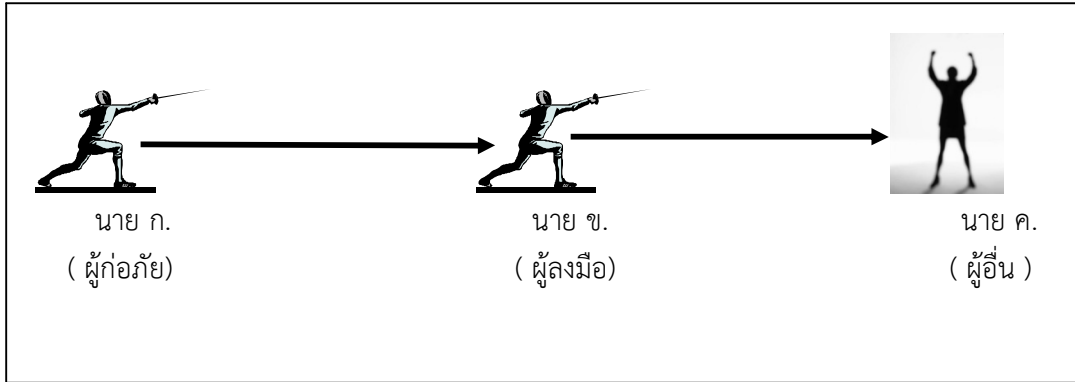
เหตุยกเว้นโทษ คือ เหตุที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ว่า แม้มีการกระทำอันนั้นเกิดขึ้น ผู้กระทำความผิดทางอาญาแล้ว แต่**ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษ** เช่น การกระทำความผิดด้วยความจำเป็นตามป.อ.มาตรา ๖๗(๑)(๒) หรือผู้กระทำที่เป็นโรคจิตหรือจิตฟั่นเฟือนตามป.อ.มาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง , ผู้กระทำที่ถูกบังคับให้เสพย์สุราหรือของมึนเมาตามป.อ.มาตรา ๖๖ , ผู้กระทำเป็นเด็กอายุไม่เกินสิบปีตามป.อ.มาตรา ๗๓ วรรคหนึ่ง จะสังเกตเห็นได้ว่ามาตราเหล่านี้จะมีการบัญญัติโดยใช้ถ้อยคำว่า “**ไม่ต้องรับโทษ**” หรือบัญญัติว่า “**ได้รับยกเว้นโทษ**” เอาไว้ด้วย เป็นต้น

7.3 เหตุลดโทษ

เหตุลดโทษ คือ เหตุที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ว่า แม้มีการกระทำอันนั้นเกิดขึ้น ผู้กระทำความผิดทางอาญาแล้ว แต่**ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้** เช่น การกระทำโดยบันดาลโทสะตามป.อ.มาตรา ๗๒ เป็นต้น

ข้อสังเกต จะเห็นว่า เฉพาะในกรณี ป.อ.มาตรา ๖๗ กับ มาตรา ๖๘ นั้นจะมีป.อ.มาตรา ๖๙ ควบคุมขอบเขตของผู้กระทำเอาไว้ด้วย กล่าวคือ หากการกระทำตามมาตรา ๖๗ หรือมาตรา ๖๘ เป็นการกระทำไปเกินสมควรแก่เหตุหรือเกินกว่ากรณีแห่งความจำเป็นหรือเกินกว่ากรณีแห่งการกระทำเพื่อป้องกันผลนั้น เช่นนี้ ป.อ.มาตรา ๖๙ กำหนดว่า ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นก็ได้

7.4 หลักการพิจารณาว่าจะเป็นการกระทำแบบ “จำเป็น” หรือ “ป้องกัน”

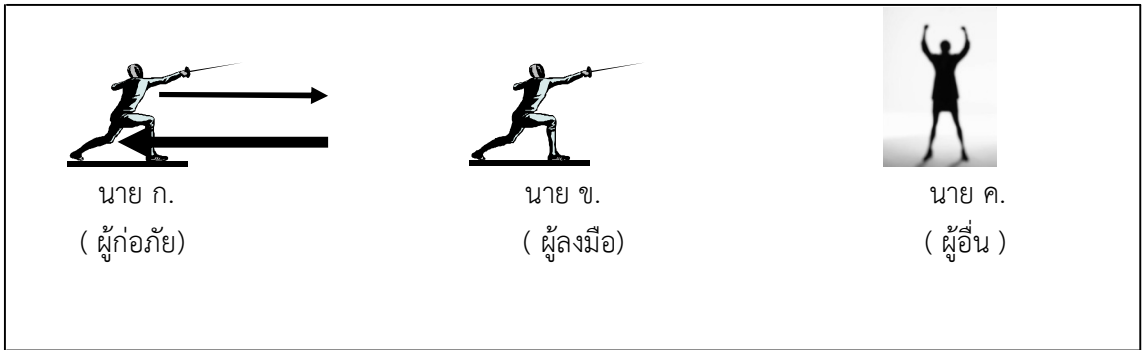

ตัวอย่างที่ ๑ นาย ก. ใช้ปืนจ้องเล็งไปทางนาย ข. โดยบอกบังคับให้นาย ข. ชกหน้านาย ค. มิฉะนั้นนาย ก. จะยิงนาย ข. ให้ตายโดยทันที

ประเด็น คือ นาย ข. กลัวตายจึงชกนาย ค.

ผลทางกฎหมาย คือ การกระทำของนาย ข. ดังกล่าว

- (๑) เป็นการกระทำต่อผู้อื่น
- (๒) เป็นการกระทำอันเป็นความผิดตามป.อ.มาตรา ๒๙๕
- (๓) แต่นาย ข. อ้างว่ากระทำความผิดด้วยความจำเป็นตามป.อ.มาตรา ๖๗ (๑) ได้
- (๔) ดังนั้น นาย ข. ไม่ต้องรับโทษตามที่ป.อ.มาตรา ๒๙๕ กำหนดไว้

ตัวอย่างที่ ๒ นาย ก. ใช้ปืนจ้องเล็งไปทางนาย ข. โดยบอกบังคับให้นาย ข. ชกหน้า นาย ค. มิฉะนั้นนาย ก. จะยิงนาย ข. ให้ตายโดยทันที

ประเด็น คือ นาย ข. ไม่กลัวตายจึงชกหน้านาย ก.

ผลทางกฎหมาย คือ การกระทำของนาย ข. ดังกล่าว

(๑) เป็นกระทำต่อผู้ก่อภัย

(๒) เป็นการกระทำตามป.อ.มาตรา ๖๘ นาย ข. จึง**ไม่มีความผิด**

ข้อสังเกตที่ ๑ ถ้าพิจารณาตามหลักทั่วไป อาจพอสรุปเป็นสูตรได้ว่า

- (1) จำเป็นต้องกระทำต่อผู้อื่น แต่ถ้าป้องกันต้องกระทำต่อผู้ก่อภัย
- (2) จำเป็นอาจกระทำเพราะเหตุภัยอันตรายอันเกิดจากการประทุษร้ายโดยละเมิด ด้วยกฎหมายหรือภัยอันตรายในรูปแบบอื่นก็ได้ เช่น ภัยธรรมชาติ แต่ถ้าป้องกันต้องเป็นเหตุภัยอันตรายอันเกิดจากการประทุษร้ายโดยละเมิดด้วยกฎหมายเท่านั้น
- (3) จำเป็น คือ เหตุยกเว้นโทษ (แสดงว่าผู้กระทำมีความผิดเสมอ) แต่ป้องกัน คือ เหตุยกเว้นความผิด (แสดงว่าผู้กระทำไม่มีความผิด) อย่างไรก็ตาม ต้องพิจารณาถึงขอบเขตตามป.อ.มาตรา ๖๙ ประกอบด้วย

ข้อสังเกตที่ ๒ จำเป็นอาจกระทำต่อผู้ก่อภัยได้ เช่น นายแดงละเมอหยิบปืนขึ้นมา จะยิงนายดำ นายดำรู้ว่านายแดงละเมอแต่นายดำไม่มีทางจะหลีกเลี่ยงภัยอันตรายนั้นได้ นายดำใช้ปืนยิงมาที่นายแดง นายแดงตาย นายดำอ้างจำเป็นได้ กรณีนี้แม้เป็นการกระทำต่อนายแดงผู้ก่อภัย แต่ก็ไม่ใช่ป้องกันเพราะภัยจากการกระทำของนายแดงไม่ได้เกิดจากการละเมิดกฎหมายเพราะนายแดงละเมอไม่มีการกระทำ (กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ นายแดงกระทำไปโดยขาดเจตนาประสงค์ต่อผลหรือเล็งเห็นผลเนื่องจากนายแดงละเมออยู่นั่นเอง)

7.5 การกระทำโดยบันดาลโทสะ

หลักเกณฑ์ในเรื่องบันดาลโทสะตามป.อ.มาตรา ๗๒ มีดังนี้

ข้อ ๑. ถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม

ข้อ ๒. การที่ถูกข่มเหงเช่นนั้นเป็นเหตุให้ผู้กระทำบันดาลโทสะ

ข้อ ๓. ผู้กระทำได้กระทำความผิดต่อผู้ข่มเหงในขณะที่บันดาลโทสะ

ผลทางกฎหมาย คือ หากผู้กระทำกระทำโดยผ่านหลักเกณฑ์ทั้ง ๓ ข้อข้างต้นย่อมเป็นการกระทำโดยบันดาลโทสะอันเป็นเหตุลดโทษได้

ตัวอย่าง นายดำเห็นนายแดงกำลังชำเรานางสาวกริยานายดำถึงในห้องนอน แม้นางสาวจะไม่ใช้กริยาที่ชอบด้วยกฎหมาย แต่อยู่กินกับนายดำกันมา ๑๓ ปี และเกิดบุตรกับนายดำ ๖ คน นายดำจึงใช้มีดพับเล็กที่หามาได้ในทันทีทันใด แหวงนายแดง ๒ ที นายแดงตาย ดังนี้ นายดำผิดป.อ.มาตรา ๒๘๘ แต่นายดำอ้างว่าเป็นการกระทำความผิดเพราะบันดาลโทสะตามป.อ.มาตรา ๗๒ ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๔๙/๒๕๑๕)

ข้อสังเกตพิเศษ แต่ถ้านายดำกับนางสาวสมรสกันส่งผลให้เป็นสามีภริยากันโดยชอบด้วยกฎหมาย เช่นนี้ การกระทำของนายดำที่แหวงนายแดง ๒ ทีจะกลายเป็นการป้องกันตามป.อ.มาตรา ๖๘ **ผล** คือ นายดำไม่มีความผิด (เทียบคำพิพากษาฎีกาที่ ๓๗๘/๒๔๗๙)

ตัวอย่างอื่นๆ

ตัวอย่างที่ ๑ จำเลยถูกคนร้ายที่มีสมัครพรรคพวกหลายคนแต่ละคนมีอาวุธปืนครบมือ ใช้ปืนจู่บังคับให้เอาเรือรับส่งข้ามฟากเพื่อช่วยคนร้ายให้พ้นจากการจับกุม ดังนี้เป็นการที่จำเลยกระทำไปเพราะอยู่ในที่บังคับหรือภายใต้อำนาจซึ่งไม่สามารถหลีกเลี่ยงขัดขืนได้ตามป.อ.มาตรา ๖๗ (๑) จึงเป็นการกระทำความผิดด้วยความจำเป็นจำเลยไม่ต้องรับโทษ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๗๕๐/๒๕๑๔)

ตัวอย่างที่ ๒ ผู้ตายเข้ามาต่อว่าและตบหน้าจำเลยจำเลยโมโหจึงชักปืนยิงผู้ตาย ๓ นัด ถือว่ายังไม่มีการยื่นตราขังที่จำเลยจำต้องป้องกันแต่อย่างใด การกระทำของจำเลยจึงไม่เป็นการป้องกันตามกฎหมาย ดังนั้น จำเลยมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยบันดาลโทสะตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๘๘ ประกอบด้วยมาตรา ๗๒ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๖๖๔/๒๕๔๐)

ตัวอย่างที่ ๓ การที่ผู้เสียหายตะโกนตำถึงมารดาจำเลยว่ามารดาจำเลยเป็นโสเภณี และถึงแก่กรรมด้วยโรคเอดส์ เป็นการกล่าวหาว่ามารดาจำเลยสำส่อนทางเพศถือว่าเป็น การข่มเหงจำเลยอย่างร้ายแรงด้วยเหตุไม่เป็นธรรม การที่จำเลยตบหน้าผู้เสียหาย ๒ ครั้ง ในขณะนั้นจึงเป็นการกระทำโดยบันดาลโทสะประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๙๕ ประกอบด้วยมาตรา ๗๒ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๗๗๐/๒๕๔๔)

ตัวอย่างที่ ๔ ผู้ตายชอบเล่นอาวุธปืน บางครั้งเอากระสุนปืนออกจากลูกโม่แล้วมา จ่อยิงที่ศีรษะตนเองหรือผู้อื่นเพื่อล้อเล่น ในวันเกิดเหตุผู้ตายก็เอาอาวุธปืนมาเล่นอีก จำเลยเห็นจึงเข้าแย่งอาวุธปืนปรากฏว่าปืนไล่ใส่ศีรษะผู้ตาย เห็นได้ว่า ในสถานการณ์ ดังกล่าวถือว่าจำเลยกระทำโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์และจำเลยอาจใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้แต่หาได้ใช้ให้ เพียงพอไม่ อันเป็นการกระทำโดยประมาทตาม ป.อ. มาตรา ๕๙ วรรคสี่ การที่จะอ้างว่า เป็นการกระทำ ความผิดด้วยความจำเป็นได้นั้นต้องเป็นเรื่องการกระทำผิดโดยเจตนา เท่านั้น ดังนั้น การกระทำของจำเลยจึงมิใช่การกระทำ ความผิดด้วยความจำเป็นตามป.อ. มาตรา ๖๗ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๒๒๗/๒๕๕๓)

ตัวอย่างที่ ๕ ผู้ตายพกอาวุธปืนมาที่บ้านพักของจำเลย ถ้ามจำเลยว่า “เมื่อวาน ผ่านหน้าบ้านปีบแตรรถทำไม” และบอกให้จำเลยออกไปนอกบ้านเป็นทำนองท้าทาย ชวนวิวาททั้งยังจำเลยได้รับบาดเจ็บจำเลยจึงคว้ามืดปอกผลไม้ตรงเข้าไปกอดปล้ำแย่งปืน และแทงผู้ตายถึงแก่ความตาย ดังนี้ หากจำเลยไม่เข้าแย่งปืนและแทงผู้ตายอาจจะถูก ผู้ตายยิงซ้ำอีกได้เพราะภยันตรายของจำเลยยังคงมีอยู่การกระทำของจำเลยเป็นการ ป้องกันพอสมควรแก่เหตุตามป.อ.มาตรา ๖๘ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๑๘/๒๕๒๗)

คำถามท้ายบท

นายหนึ่งใช้ปืนจ้องเล็งไปทางนายสองโดยบอกบังคับให้นายสองชกหน้านายสามมิฉะนั้นนาย หนึ่งจะยิงนายสองให้ตายทันทีปรากฏว่านายสองกลัวตายจึงชกหน้านายสาม ให้วินิจฉันว่า นายสองมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญารฐานใดหรือไม่

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 8

หัวข้อเนื้อหาประจำบท

ความนำ

การลงมือกระทำความผิด หากความผิดไม่สำเร็จสมตั้งใจเตนาของผู้กระทำ ย่อมถือว่าเป็นการพยายามกระทำความผิดซึ่งกฎหมายกำหนดลักษณะของการพยายามกระทำความผิดไว้แตกต่างกัน

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. อธิบายหลักพื้นฐานเกี่ยวกับการพยายามกระทำความผิดได้
2. วินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับการพยายามกระทำความผิดได้

วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนประจำบท

1. การบรรยาย
2. การศึกษาเอกสารประกอบการสอน
3. ทำแบบฝึกหัดท้ายบท

สื่อการเรียนการสอน

1. เอกสารประกอบการสอน
2. ประมวลกฎหมายอาญา

การวัดผลและการประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจในเนื้อหาที่เรียน
2. สังเกตจากการซักถามในชั้นเรียน
3. การมีส่วนร่วมในการอภิปรายเป็นกลุ่ม
4. สังเกตจากการตรวจผลงาน รายงาน และแบบฝึกหัดท้ายบท
5. ประเมินผลจากการสอบปลายภาคประจำภาคการศึกษา

บทที่ 8

การพยายามกระทำความผิด

8.1 การพยายามกระทำความผิดตามมาตรา ๘๐

การพยายามกระทำความผิด คือ การกระทำที่ไม่บรรลุผล โดยอาจเกิดจากเหตุ ๒ ประการ คือ

๑. กระทำไปไม่ตลอด
๒. กระทำไปตลอดแล้วแต่การกระทำไม่บรรลุผล

ตัวอย่างอันที่ ๑ กระทำไปไม่ตลอด เช่น ชาวเอเซียพิชใส่ในจานอาหารซึ่งวางอยู่บนโต๊ะกินข้าวที่บ้านของดำ ชาวพยายามฆ่าดำเป็นพยายามกระทำความผิดประเภท “กระทำไปไม่ตลอด” เมื่อดำยังไม่ได้มากิน อาหารนั้นจะถือว่าชาว “กระทำไปตลอดแล้ว” ไม่ได้

ตัวอย่างอันที่ ๒ กระทำไปตลอดแล้วแต่การกระทำไม่บรรลุผล เช่น ก. ต้องการฆ่า ข. ให้ตาย จึงใช้ปืนยิง ข. กระสุนถูก ข. บาดเจ็บแต่แพทย์ช่วยชีวิต ข. ไว้ได้ทัน ถือว่า ก. ผิดฐานพยายามฆ่า ข. เป็นการกระทำไปตลอดแล้ว หากแต่ไม่บรรลุผลตามที่เจตนา

8.2 เปรียบเทียบ “การไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายนอกของความผิดมาตรา ๕๙ วรรคสาม” กับ “การพยายามกระทำความผิดซึ่งเป็นไปไม่ได้ อย่างแน่แท้ตามมาตรา ๘๑”

ในการศึกษาการพยายามกระทำความผิดตามมาตรา 81 นั้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจโดยชัดแจ้ง ควรพิจารณาเปรียบเทียบกับ การไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 59 วรรคสาม ตามลำดับ ดังนี้

8.2.1 การไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายนอกของความผิดมาตรา ๕๙ วรรคสาม

หลัก คือ ความจริง มี ข้อเท็จจริง อันเป็นองค์ประกอบภายนอกของความผิดอยู่ครบถ้วนทุกข้อ แต่ผู้กระทำเข้าใจผิดไปว่าขาดข้อเท็จจริงบางประการอันเป็นองค์ประกอบภายนอกของความผิดนั้นไป

ตัวอย่าง นายแดงยิงนายดำโดยนายแดงเข้าใจผิดไปว่านายดำซึ่งนอนคลุมโปงอยู่หัวใจวายตายไปก่อนแล้ว ปรากฏว่านายดำตายเพราะถูกนายแดงยิง

ผลของการไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายนอกของความผิด คือ ผู้กระทำไม่ต้องรับผิดฐานกระทำโดยเจตนา กล่าวคือ ตามตัวอย่าง นายแดงไม่ต้องรับผิดฐานฆ่านายดำตายโดยเจตนาตามมาตรา ๒๘๘ เพราะนายแดง “ไม่รู้” ว่า วัตถุแห่งการกระทำ คือ “ผู้อื่น” โดยเข้าใจว่าเป็นศพ

ข้อสังเกต นายแดงอาจผิดฐานฆ่านายดำตายโดยประมาทตามมาตรา ๒๙๑ หากการไม่รู้ของนายแดงเป็นเพราะความประมาทตามมาตรา ๕๙ วรรคสี่ (ดูมาตรา ๖๒ วรรคสองในประเด็นนี้ประกอบ)

8.2.2 การพยายามกระทำความผิดซึ่งเป็นไปไม่ได้อย่างแน่แท้ตามมาตรา

๘๑

8.2.2.1 หลักในมาตรา ๘๑ วรรคหนึ่ง มีหลักเกณฑ์ดังนี้

- (๑) ผู้กระทำจะต้องมีเจตนากระทำความผิด และ
- (๒) ผู้กระทำจะต้องกระทำการเพื่อให้บรรลุผลตามเจตนาอันเป็นการกระทำที่เลยขั้นเตรียม กล่าวคือ ถึงขั้นลงมือกระทำความผิดแล้ว และ
- (๓) ผู้กระทำกระทำไปไม่ตลอดหรือกระทำไปตลอดแล้วแต่การกระทำนั้นไม่บรรลุผล
- (๔) การกระทำนั้นไม่สามารถจะบรรลุผลได้อย่างแน่แท้ เพราะเหตุปัจจัยซึ่งใช้ในการกระทำหรือเหตุแห่งวัตถุที่มุ่งหมายกระทำต่อ

ตัวอย่าง นายแดงต้องการฆ่านายดำ นายแดงใช้ปืนยิงไปที่ตอไม้โดยเข้าใจว่าเป็นนายดำ แต่ขณะนั้นนายดำยังมีชีวิตอยู่และไม่ได้อยู่ในที่นั้น ถือว่านายแดงผิดฐานพยายามฆ่านายดำตามมาตรา ๒๘๘ และมาตรา ๘๑

ข้อสังเกต ตามตัวอย่างดังกล่าวนี้ จะเห็นว่า แดงรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายนอกของความผิดตามมาตรา ๒๘๘ กล่าวคือ แดงเข้าใจว่าตอไม้เป็นดำ และแดง ก็ “รู้” ว่าวัตถุแห่งการกระทำ คือ “ผู้อื่น” ตามความเข้าใจของแดง แต่เมื่อขณะนั้นดำไม่ได้อยู่ใน ณ ตรงจุดที่แดงยิงจึงเป็นกรณีดำไม่ตายอย่างแน่นอนซึ่งเรียกว่า “การกระทำนั้นไม่สามารถจะบรรลุผลได้อย่างแน่แท้เพราะเหตุแห่งวัตถุที่มุ่งหมายกระทำต่อ”

หลักในมาตรา ๘๑ วรรคสอง คือ การกระทำตามมาตรา ๘๑ วรรคหนึ่งกระทำโดยความเชื่ออย่างงมงาย เช่น เสกควายธนูเพื่อไปฆ่าผู้อื่น เป่าคาถาหนังควายเข้าห้องเพื่อทำร้ายผู้อื่น เช่นนี้ ศาลจะไม่ลงโทษก็ได้

8.3 การยับยั้งหรือกลับใจตามมาตรา ๘๒

การยับยั้งหรือกลับใจแก้ไขตามมาตรา ๘๒ มีหลักเกณฑ์ดังนี้

๑. ผู้กระทำจะต้องลงมือกระทำความผิดแล้ว
๒. ความผิดที่กระทำยังไม่สำเร็จผลตามที่ผู้กระทำเจตนา
๓. ผู้กระทำยับยั้งเสียเองไม่กระทำการให้ตลอดหรือกระทำไปตลอดแล้วแต่กลับใจแก้ไขไม่ให้การกระทำนั้นบรรลุผล
๔. การยับยั้งหรือกลับใจจะต้องเป็นไปโดยสมัครใจ

ตัวอย่างกรณียับยั้ง

ก. ต้องการฆ่า ข. ก. ยกปืนเล็งไปยัง ข. แล้ว ก. เกิดสงสาร ข. จึงยับยั้งไม่ยิง ข. ดังนี้ ถือว่าเป็นการยับยั้งเสียเองไม่กระทำการให้ตลอด

ตัวอย่างกรณีกลับใจ

ก. ต้องการฆ่า ข. จึงใช้ปืนยิง ข. **ในป่าลึก** ปรากฏว่ากระสุนถูก ข. บาดเจ็บ ก. เกิดสงสาร ข. จึงพา ข. ไปรักษาจนหาย ดังนี้ ถือว่า ก. กลับใจแก้ไขไม่ให้การยิงของ ก. นั้นบรรลุผล (ผล คือ ความตายของ ข.)

ข้อสังเกต ก. ยิง ข. ในที่ชุมนุมชน ก. เกิดสงสารจึงพา ข. ผู้ถูกยิงไปส่งโรงพยาบาล และแพทย์ที่โรงพยาบาลช่วยรักษาจนหาย หากปรากฏว่า แม่ ก. จะไม่พาไปรักษา พลเมืองดีหรือตำรวจในบริเวณนั้นก็จะต้องพา ข. ไปส่งโรงพยาบาลอยู่นั่นเอง เช่นนี้ แม้ความจริง ก. จะเป็นผู้พา ข. ไปส่งโรงพยาบาล ก. ก็จะไม่ได้รับผลดีตามมาตรา ๘๒ (เทียบคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๖๘๘/๒๕๔๑)

คำถามท้ายบท

นายม่วงโกรธแค้นนายฟ้าศัตรูของตนจึงไปดักข่มจะทำร้ายนายฟ้า เมื่อนายฟ้าเดินมานายม่วงตรงเข้าใช้ไม้ที่นำติดตัวมาตีนายฟ้าจนได้รับอันตรายแก่กาย ระหว่างที่กำลังถูกตี นายฟ้าร้องบอกนายม่วงว่า **“กลัวแล้วๆ”** นายม่วงเกิดความสงสารจึงหยุดตี เช้าวันรุ่งขึ้นนายม่วงซึ่งยังไม่หายโกรธนายฟ้าได้ไปดักข่มรอนายฟ้าอีกโดยตั้งใจจะใช้ท่อนเหล็กขนาดใหญ่ที่นำติดตัวมาตีศีรษะนายฟ้าให้ถึงแก่ความตาย เมื่อนายฟ้าเดินมา นายม่วงแอบเข้าไปทางด้านหลังของนายฟ้าและเงื้อท่อนเหล็กนั้นจะตีศีรษะนายฟ้าพร้อมกับร้องว่า **“ตายเสียเถอะ”** แต่เมื่อเหลือบไปเห็นตำรวจสายตรวจกำลังเดินมารับในบริเวณนั้นนายม่วงกลัวถูกจับจึงโยนท่อนเหล็กนั้นทิ้งและวิ่งหนีกลับบ้าน

ให้วินิจฉัยว่า นายม่วงจะมีความผิดเพียงใดหรือไม่

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 9

หัวข้อเนื้อหาประจำบท

ความนำ

การลงมือกระทำความผิด อาจมีผู้เกี่ยวข้องในการกระทำความผิดประกอบด้วย กฎหมายได้กำหนดลักษณะแห่งความผิดและโทษเอาไว้แก่ผู้เกี่ยวข้องดังกล่าว อันได้แก่ ตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. อธิบายหลักพื้นฐานเกี่ยวกับตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุนได้
2. วินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุนได้

วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนประจำบท

1. การบรรยาย
2. การศึกษาเอกสารประกอบการสอน
3. ทำแบบฝึกหัดท้ายบท

สื่อการเรียนการสอน

1. เอกสารประกอบการสอน
2. ประมวลกฎหมายอาญา

การวัดผลและการประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจในเนื้อหาที่เรียน
2. สังเกตจากการซักถามในชั้นเรียน
3. การมีส่วนร่วมในการอภิปรายเป็นกลุ่ม
4. สังเกตจากการตรวจผลงาน รายงาน และแบบฝึกหัดท้ายบท
5. ประเมินผลจากการสอบปลายภาคประจำภาคการศึกษา

บทที่ 9

ตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน

การที่ “ผู้ลงมือ” กระทำความผิด อาจปรากฏว่ามี “ผู้อื่น” เข้ามาเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดด้วย เช่น ผู้ที่เป็น “ตัวการ” หรือ ผู้ที่เป็น “ผู้ใช้” หรือ ผู้ที่เป็น “ผู้สนับสนุน” ซึ่งลักษณะแห่งการกระทำของบุคคลดังกล่าว นั้น กฎหมายอาญามีการกำหนดความผิดและโทษเอาไว้ด้วย

9.1 ตัวการ

“ตัวการ” คือ ผู้ที่ร่วมกระทำความผิดตามป.อ.มาตรา ๘๓ โดย “ตัวการ” จะต้องมียุติคุณที่สำคัญ คือ ต้องมี “เจตนาาร่วมกัน” และมี “การกระทำาร่วมกัน” กับ “ผู้ลงมือ” ข้อสังเกต ถ้อยคำกล่าวที่ประชาชนทั่วไป มักกล่าวว่า “ประมาทาร่วม” นั้น ไม่มีในทางกฎหมายอาญา เพราะประมาทตามป.อ.มาตรา ๕๙ วรรคสี่จะมีการาร่วมกันไม่ได้เด็ดขาด จะมีก็เพียงแต่ต่างคนต่างประมาท เช่น การขับรถแข่งกันบนถนนสาธารณะ เช่นนี้ ผู้ที่ขับรถดังกล่าว ถือว่าต่างคนต่างประมาท

9.2 ผู้ใช้

“ผู้ใช้” คือ ผู้ที่มีการกระทำอันเป็นเหตุให้ “ผู้อื่นลงมือกระทำความผิด” ตามป.อ.มาตรา ๘๔ หรือมาตรา ๘๕ เช่น การใช้ การจ้าง การยุยง การโฆษณา เป็นต้น ทั้งนี้ การพิจารณาเรื่อง “ผู้ใช้” จะมีลักษณะสำคัญที่ต้องพิจารณา คือ ตัวผู้ใช้อต้องมี “เจตนาก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิด” และ ตัวผู้ลงมือกระทำความผิด จะต้องลงมือ “กระทำความผิดโดยเจตนา”

9.3 ผู้สนับสนุน

“ผู้สนับสนุน” คือ ผู้ที่มีการกระทำอันเป็นการช่วยเหลือผู้กระทำความผิด แต่มีเงื่อนไขที่สำคัญ คือ จะต้องเป็นการช่วยเหลือ “ก่อน” หรือ “ขณะ” ที่ผู้ลงมือกระทำความผิดเท่านั้น หากเป็นการช่วยเหลือภายหลังกระทำความผิดสำเร็จผ่านพ้นไปแล้วย่อมไม่ใช่ลักษณะของการเป็นผู้สนับสนุน

ตัวอย่างที่ ๑ นายดำยิงนายแดงตาย เช่นนี้ นายดำ คือ “ผู้ลงมือ”

ตัวอย่างที่ ๒ นายดำไปดักขุมเพื่อจะยิงนายแดง โดยมีนายเหลืองคอยดูต้นทางให้นายแดงเดินมา นายเหลืองส่งสัญญาณให้นายดำ นายดำยิงนายแดงตาย เช่นนี้ นายดำ คือ “ผู้ลงมือ” ส่วนนายเหลือง คือ “ตัวการ”

ตัวอย่างที่ ๓ นายขาวจ้างนายดำให้ยิงนายแดง นายดำตกลงรับจ้าง และนายดำก็ยิงนายแดงตายตามที่รับจ้าง เช่นนี้ นายดำ คือ “ผู้ลงมือ” ส่วนนายขาว คือ “ผู้ใช้”

ข้อสังเกต แต่ถ้านายขาวต้องการลักร่มนายแดง นายขาวจึงหลอกนายดำให้ช่วยหยิบร่มของนายแดงส่งมอบให้แก่ นายขาวโดยนายขาวหลอกนายดำว่า “ร่มของนายแดงคือ ร่มของนายขาว” เช่นนี้ นายขาวจะไม่ใช่ผู้ใช้ แต่เป็น “ผู้กระทำความผิดเองโดยอ้อม” โดยมีนายดำเป็น “เครื่องมือในการกระทำความผิด” ของนายขาว ในกรณีเช่นนี้เรียกนายดำว่า “ตัวแทนโดยบริสุทธิ์” (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๔๒๑๓/๒๕๕๗) ภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Innocent Agent”

ตัวอย่างที่ ๔ ก่อนนายดำยิงนายแดง นายดำขอยืมปืนและลูกกระสุนจากนายเขียว โดยนายเขียวทราบดีว่านายดำจะเอาปืนของนายเขียวไปยิงนายแดง นายดำยิงนายแดงด้วยปืนของนายเขียว เช่นนี้ นายดำ คือ “ผู้ลงมือ” ส่วนนายเขียว คือ “ผู้สนับสนุน”

9.4 วิธีการวินิจฉัยความรับผิดของผู้ลงมือ , ตัวการ , ผู้ใช้ , ผู้สนับสนุน

หลัก คือ ความผิดของตัวการ , ผู้ใช้ , ผู้สนับสนุน จะต้องอิงกับผู้ลงมือเสมอ ดังนั้น จึงต้องวินิจฉัยความรับผิดของผู้ลงมือให้ถูกต้องเสียก่อนเป็นอันดับแรกสุด หลังจากนั้นจึงมาวินิจฉัยตัวการ , ผู้ใช้ , ผู้สนับสนุน .ในลำดับต่อไป

ตัวอย่างที่ ๑ นายดำยิงนายแดงตาย เช่นนี้ นายดำ คือ “ผู้ลงมือ”

ผลทางกฎหมาย คือ นายดำผิดป.อ.มาตรา ๒๘๘

ตัวอย่างที่ ๒ นายดำไปดักขุมเพื่อจะยิงนายแดง โดยมีนายเหลืองคอยดูต้นทางให้นายแดงเดินมา นายเหลืองส่งสัญญาณให้นายดำ นายดำยิงนายแดงตาย เช่นนี้ นายดำ คือ “ผู้ลงมือ” ส่วนนายเหลือง คือ “ตัวการ”

ผลทางกฎหมาย คือ ประเด็นที่ ๑. นายดำผิดป.อ.มาตรา ๒๘๙ (๔)

ประเด็นที่ ๒. นายเหลืองผิดป.อ.มาตรา ๒๘๙ (๔) โดยเป็น

ตัวการตามป.อ.มาตรา ๘๓

ข้อสังเกต จะเห็นว่า การกระทำระหว่างนายดำกับนายเหลืองตามตัวอย่างนี้เรียกว่าการ “แบ่งหน้าที่กันทำ”

ตัวอย่างที่ ๓ นายขว้างนายคำให้ยิงนายแดง นายดำตกลงและนายคำก็ยิงนายแดงตายตามที่รับจ้าง เช่นนี้ นายดำ คือ “ผู้ลงมือ” ส่วนนายขว้าง คือ “ผู้ใช้”

ผลทางกฎหมาย คือ ประเด็นที่ ๑. นายดำผิดป.อ.มาตรา ๒๘๙ (๔)

*ประเด็นที่ ๒. นายขว้างผิดป.อ.มาตรา ๒๘๙ (๔) โดยเป็นผู้ใช้ตามป.อ.มาตรา ๘๔ วรรคหนึ่ง

*ประเด็นที่ ๓. และเมื่อนายคำผู้ถูกใช้ได้กระทำความผิดนั้น นายขว้างผู้ใช้ต้องรับโทษเสมือนตัวการตามป.อ.มาตรา ๘๔ วรรคสาม

*ข้อสังเกต ในประเด็นที่ ๒ ถ้านายคำมิได้ลงมือกระทำความผิดเลย นายขว้างผู้ใช้ต้องรับโทษ ๑ ใน ๓ ของโทษตามที่ป.อ.มาตรา ๒๘๙(๔) กำหนดไว้ ทั้งนี้ ตามที่ป.อ.มาตรา ๘๔ วรรคสอง

*ข้อสังเกต ในประเด็นที่ ๓ ถ้าผู้ถูกใช้เป็นบุคคลที่เข้าอันมีลักษณะตามที่ป.อ.มาตรา ๘๔ วรรคสาม เช่น ผู้พิการ ลูกจ้าง ฯลฯ เช่นนี้ ผู้ใช้ย่อมถูกเพิ่มโทษด้วยตามป.อ.มาตรา ๘๔ วรรคสามตอนท้าย

ข้อสังเกตพิเศษ แต่ถ้านายขว้างต้องการลักร่มนายแดง นายขว้างจึงหลอกนายคำให้ช่วยหยิบร่มของนายแดงส่งมอบให้แก่ นายขว้างโดยนายขว้างหลอกนายคำว่า “ร่มของนายแดง คือ ร่มของนายขว้าง” เช่นนี้ นายขว้างจะไม่ใช่ผู้ใช้ แต่เป็น “ผู้กระทำความผิดเองโดยอ้อม” โดยมีนายคำเป็น “เครื่องมือในการกระทำความผิด” ของนายขว้าง ในกรณีเช่นนี้ จะเรียกนายคำว่า “ตัวแทนโดยบริสุทธิ์” (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๔๒๑๓/๒๕๕๗) ภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Innocent Agent”

ผลทางกฎหมาย คือ ประเด็นที่ ๑. นายขว้างผิดป.อ.มาตรา ๓๓๔

ประเด็นที่ ๒. นายคำไม่มีความผิด

ตัวอย่างที่ ๔ ก่อนนายคำยิงนายแดง นายคำขอยืมปืนและลูกกระสุนจากนายเขียว โดยนายเขียวทราบดีว่านายคำจะเอาปืนของนายเขียวไปยิงนายแดง นายคำยิงนายแดงด้วยปืนของนายเขียว เช่นนี้ นายคำ คือ “ผู้ลงมือ” ส่วนนายเขียว คือ “ผู้สนับสนุน”

ผลทางกฎหมาย คือ ประเด็นที่ ๑. นายคำผิดป.อ.มาตรา ๒๘๙ (๔)

ประเด็นที่ ๒. นายเขียวผิดป.อ.มาตรา ๒๘๙ (๔) โดยเป็นผู้สนับสนุนตามป.อ.มาตรา ๘๖

☆ เมื่อนำตัวอย่างที่ ๑ ตัวอย่างที่ ๒ ตัวอย่างที่ ๓ ตัวอย่างที่ ๔ ประกอบกันจะได้ “ตัวอย่างที่ ๕” ดังนี้

ข้อเท็จจริง คือ นายขาวจ้างนายดำให้ยิงนายแดง ก่อนนายดำยิงนายแดง นายดำขอยืมปืนและลูกกระสุนจากนายเขียวโดยนายเขียวทราบดีว่านายดำจะเอาปืนของนายเขียวไปยิงนายแดง ต่อมานายดำไปดักซุ่มเพื่อจะยิงนายแดงโดยมีนายเหลืองคอยดูเส้นทางให้ นายแดงเดินมา นายเหลืองส่งสัญญาณให้นายดำ นายดำยิงนายแดงตาย

ผลทางกฎหมาย คือ ประเด็นที่ ๑. นายดำผิดป.อ.มาตรา ๒๘๙ (๔)

ประเด็นที่ ๒. นายเหลืองผิดป.อ.มาตรา ๒๘๙ (๔)

โดยเป็นตัวการตามป.อ.มาตรา ๘๓

ประเด็นที่ ๓. นายเขียวผิดป.อ.มาตรา ๒๘๙ (๔)

โดยเป็นผู้สนับสนุนตามป.อ.มาตรา ๘๖

ประเด็นที่ ๔. นายขาวผิดป.อ.มาตรา ๒๘๙ (๔) โดย

เป็นผู้ใช้ตามป.อ.มาตรา ๘๔ วรรคหนึ่ง

และนายขาวต้องรับโทษเสมือนตัวการ

ตามป.อ.มาตรา ๘๔ วรรคสาม

ประเด็นอื่นๆ เพิ่มเติม

๑. การใช้ไปฆ่าหรือการใช้ไปทำร้าย การรับจ้างฆ่าหรือรับจ้างทำร้ายย่อมเป็นการไตร่ตรองเสมอ (ให้พิจารณาที่ ป.อ.มาตรา ๒๘๙ (๔) , มาตรา ๒๙๖)
๒. ใช้ไปฆ่าโดยกำหนดวิธีฆ่าว่าให้ใช้มีดแทงให้ตาย แต่ผู้ลงมือใช้ปืนยิงตาย ถือว่าอยู่ในขอบเขตที่ใช้ตามป.อ.มาตรา ๘๗
๓. หากผู้ใช้หรือผู้สนับสนุนเข้าไปขัดขวางผู้ลงมือเสียก่อนอาจได้รับผลดีตามป.อ.มาตรา ๘๘
๔. ในเรื่องการรับโทษตัวการต้องรับโทษเท่าผู้ลงมือ (มาตรา ๘๓) และถ้าเป็นการใช้ เมื่อผู้ถูกใช้ลงมือสำเร็จผู้ใช้ต้องรับโทษเสมือนตัวการ (มาตรา ๘๔ วรรคสาม) แต่ถ้าไม่สำเร็จผู้ใช้ต้องระวางโทษเพียง ๑ ใน ๓ ของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น (มาตรา ๘๔ วรรคสอง) ส่วนผู้สนับสนุนต้องระวางโทษ ๒ ใน ๓ ส่วนของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น (มาตรา ๘๖)
๕. เรื่องตัวการ , ผู้ใช้ , ผู้สนับสนุน จะไปสัมพันธ์กับป.อ.มาตรา ๖ ด้วย

คำถามท้ายบท

นายดำจ้างนายแดงที่ประเทศอังกฤษให้ฆ่านายเหลืองที่ประเทศไทยโดยนายดำกำชับว่านายแดงต้องฆ่านายเหลืองด้วยการใช้มีดแทงให้ตายเท่านั้น มิฉะนั้นจะไม่จ่ายค่าจ้างให้ นายแดงตอบตกลงปรากฏว่าหลังจากนายแดงเดินทางเข้ามาประเทศไทยแล้วนายแดงขี้บรยยนต์ค้นหานายเหลืองจนพบว่านายเหลืองกำลังเดินข้ามถนนอยู่ นายแดงจึงขี้บรยยนต์ด้วยความเร็วพุ่งเข้าชนนายเหลือง นายเหลืองตาย ดังนี้ จะดำเนินคดีกับนายแดงและนายดำในประเทศไทยได้หรือไม่

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 10

หัวข้อเนื้อหาประจำบท

ความนำ

การใช้กฎหมายอาญาบังคับแก่ผู้กระทำผิดต้องมีขอบเขตพื้นที่ในการบังคับใช้กฎหมาย กำหนดเอาไว้ด้วย อย่างไรก็ตาม บางฐานความผิดอาจมีข้อยกเว้นทางด้านพื้นที่ดังกล่าวเอาไว้ด้วย

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. อธิบายหลักพื้นฐานเกี่ยวขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายอาญาได้
2. วินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายอาญาได้

วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนประจำบท

1. การบรรยาย
2. การศึกษาเอกสารประกอบการสอน
3. ทำแบบฝึกหัดท้ายบท

สื่อการเรียนการสอน

- 1 เอกสารประกอบการสอน
- 2 ประมวลกฎหมายอาญา

การวัดผลและการประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจในเนื้อหาที่เรียน
2. สังเกตจากการซักถามในชั้นเรียน
3. การมีส่วนร่วมในการอภิปรายเป็นกลุ่ม
4. สังเกตจากการตรวจผลงาน รายงาน และแบบฝึกหัดท้ายบท
5. ประเมินผลจากการสอบปลายภาคประจำภาคการศึกษา

บทที่ ๑๐

ขอบเขตการใช้กฎหมายอาญา

ขอบเขตการใช้กฎหมายอาญา หมายถึง เขตพื้นที่หรืออาณาเขตที่ประมวลกฎหมายอาญามีผลบังคับใช้กับตัวผู้ลงมือกระทำความผิดได้ ทั้งนี้ ประมวลกฎหมายอาญาของไทยมีการบัญญัติไว้ในมาตรา ๔ , มาตรา ๕ , มาตรา ๖ , มาตรา ๗ , มาตรา ๘ , มาตรา ๙

10.๑ หลักดินแดน

หลักดินแดนปรากฏอยู่ในมาตรา ๔ , มาตรา ๕ , มาตรา ๖ โดยมีสาระสำคัญดังนี้

10.๑.1 ผู้ใดกระทำความผิดในราชอาณาจักร (ประเทศไทย) หลัก คือ ต้องรับโทษในราชอาณาจักร (ประเทศไทย) ดังนี้ ใช้มาตรา ๔ วรรคหนึ่ง เช่น นาย ก. ช่าง นาย ข. เหตุเกิดจังหวัดสุพรรณบุรี จะเห็นว่า นาย ก.ต้องรับโทษในประเทศไทยเพราะกระทำความผิดในประเทศไทย

ข้อสังเกต คำว่า “ราชอาณาจักร” ในมาตรา ๔ วรรคหนึ่ง **ไม่รวมถึง**สถานทูตไทยในต่างประเทศ

10.๑.๒ ผู้ใดกระทำความผิดใน “เรือไทย” หรือ “อากาศยานไทย” จะเห็นว่า หลัก คือ ต้องรับโทษในราชอาณาจักร (ประเทศไทย) ดังนี้ ใช้มาตรา ๔ วรรคสอง เช่น นาย ก. ช่าง นาย ข. เหตุบนเครื่องบินของสายการบินไทยขณะบินอยู่บนน่านฟ้าประเทศจีน จะเห็นว่า นาย ก.ต้องรับโทษในประเทศไทยเพราะกระทำความผิดในอากาศยานไทย

ข้อสังเกต หากนาย ก. คนสัญชาติจีนช่างนาย ข. คนสัญชาติญี่ปุ่นโดยเหตุเกิดบนเครื่องบินที่เป็นอากาศยานสัญชาติอังกฤษขณะจอดอยู่สนามบินดอนเมือง เช่นนี้ ต้องนำมาตรา ๔ วรรคหนึ่งมาปรับ**ไม่ใช่**มาตรา ๔ วรรคสอง ในทางกลับกัน หากนาย ก. คนสัญชาติจีนช่างนาย ข. คนสัญชาติญี่ปุ่นโดยเหตุเกิดบนเครื่องบินที่เป็นอากาศยานไทยขณะจอดอยู่สนามบินมอสโกประเทศรัสเซีย เช่นนี้ ต้องนำมาตรา ๔ วรรคสองมาปรับ

10.๑.๓ หากการกระทำส่วนหนึ่งอยู่ “นอกราชอาณาจักร” อีกส่วนหนึ่งอยู่ “ในราชอาณาจักร” เช่นนี้ ต้องนำมาตรา ๕ วรรคหนึ่งส่วนแรกมาปรับ เช่น นาย ก. ยื่นอยู่ในประเทศพม่าใช้ปืนยิงนาย ข. ซึ่งยื่นอยู่ในประเทศไทยโดยมีเจตนาฆ่าประเภทประสงค์ต่อผล ปรากฏว่าลูกกระสุนไม่ถูกนาย ข. เช่นนี้ นาย ก. มีความผิดฐานพยายามฆ่าตามมาตรา ๒๘๘ ประกอบมาตรา ๘๐ โดยลงโทษนาย ก. ในราชอาณาจักรได้ตามมาตรา ๕ วรรคแรก ส่วนแรก

10.๑.๔ หากการกระทำส่วนหนึ่งอยู่ “นอกราชอาณาจักร” และ “ผลเกิดในราชอาณาจักร” เช่นนี้ ต้องนำมาตรา ๕ วรรคหนึ่งส่วนที่สองมาปรับ เช่น นาย ก. ยื่นอยู่ในประเทศพม่าใช้ปืนยิงนาย ข. ซึ่งยื่นอยู่ในประเทศไทยโดยมีเจตนาฆ่าประเภทประสงค์ต่อผล ปรากฏว่าลูกกระสุนถูกนาย ข. ตาย เช่นนี้ นาย ก. มีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตามมาตรา ๒๘๘ โดยลงโทษนาย ก. ในราชอาณาจักรได้ตามมาตรา ๕ วรรคหนึ่งส่วนที่สอง

10.๑.๕ การเตรียมหรือพยายามกระทำความผิดนอกราชอาณาจักร ถือว่าการเตรียมการหรือพยายามกระทำความผิดนั้นได้กระทำในราชอาณาจักร เช่น นาย ก. เตรียมเตรียมเชื้อเพลิงเอาไว้ที่ประเทศลาวเพื่อที่จะขนมาใช้สำหรับเผาบ้านนาย ข. ที่อยู่ในประเทศไทย เช่นนี้ นาย ก. มีความผิดตามมาตรา ๒๑๙ ประกอบมาตรา ๒๑๘ (๑) ซึ่ง นาย ก. ถูกลงโทษในความผิดดังกล่าวได้ตามมาตรา ๕ วรรคสอง

10.๑.๖ การ “ใช้” ของผู้ใช้ , การ “สนับสนุน” ของผู้สนับสนุน , การ “กระทำร่วมกัน” ของตัวการ ถ้าปรากฏว่าเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร เมื่อความผิดที่ใช้หรือสนับสนุนหรือร่วมกระทำเกิดขึ้นในราชอาณาจักร

ผลทางกฎหมาย คือ ให้ถือว่า การ “ใช้” ของผู้ใช้ , การ “สนับสนุน” ของผู้สนับสนุน , การ “กระทำร่วมกัน” ของตัวการ ได้กระทำในราชอาณาจักรตามมาตรา ๖

10.๒.หลักอำนาจลงโทษสากล

หลักนี้มีปรากฏอยู่ในมาตรา ๗ กล่าวคือ ความผิดที่ระบุไว้ในมาตรา ๗ (๑) (๑/๑) (๒) (๒ทวิ) (๓) แม้กระทำนอกราชอาณาจักร ผล คือ **ต้องรับโทษในราชอาณาจักร**

เหตุผลที่มีการบัญญัติ มาตรา ๗ เนื่องจากว่า ความผิดที่ระบุอยู่ในมาตรา ๗ (๑) (๑/๑) (๒) (๒ทวิ) (๓) ตามหลักสากล ถือว่า เป็นความผิดที่ร้ายแรงมีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ดังนั้น ทุกประเทศควรต้องร่วมมือกันในการลงโทษผู้กระทำความผิด

11.๓. หลักบุคคล

หลักนี้มีปรากฏอยู่ในมาตรา ๘ มาตรา ๙

10.๓.๑ หากเป็นความผิดที่ระบอบอยู่ในมาตรา ๘ (๑)ถึง (๑๓) ถ้าเข้าเงื่อนไข ดังนี้

- (ก) ๑. ผู้กระทำความผิดเป็นคนไทย และ
๒. รัฐบาลประเทศที่ความผิดเกิดขึ้น หรือ ผู้เสียหาย
๓. ร้องขอให้ลงโทษ
ผลทางกฎหมาย คือ ลงโทษในราชอาณาจักรได้

- (ข) ๑. ผู้กระทำความผิดเป็นคนต่างด้าว และ
๒. รัฐบาลไทย หรือ ผู้เสียหายที่เป็นคนไทยเท่านั้น
๓. ร้องขอให้ลงโทษ
ผลทางกฎหมาย คือ ลงโทษในราชอาณาจักรได้

ตัวอย่างที่ ๑ นาย ก. คนไทยลักทรัพย์นาย ข. คนญี่ปุ่น เหตุเกิด ณ ประเทศอังกฤษ ปรากฏว่าต่อมานาย ก. เดินทางเข้ามาประเทศไทยภายหลังเกิดเหตุกระทำความผิดสำเร็จแล้ว

ปัญหาที่ ๑ คือ ประเทศอังกฤษจะขอให้ลงโทษนาย ก. ในความผิดฐานลักทรัพย์ได้หรือไม่

คำตอบ คือ ได้ เนื่องจากนาย ก. กระทำความผิดตามมาตรา ๘(๘) ดังนั้น รัฐบาลอังกฤษจึงใช้สิทธิตามมาตรา ๘(ก) ร้องขอได้

ปัญหาที่ ๒ คือ นาย ข. จะขอให้ลงโทษนาย ก. ในความผิดฐานลักทรัพย์ได้หรือไม่

คำตอบ คือ ได้ เนื่องจากนาย ก. กระทำความผิดตามมาตรา ๘(๘) ดังนั้น แม้นาย ข. ผู้เสียหายจะเป็นคนญี่ปุ่นก็ย่อมใช้สิทธิตามมาตรา ๘ (ก) ร้องขอได้

ตัวอย่างที่ ๒ นาย ก. คนญี่ปุ่นลักทรัพย์นาย ข. คนไทย เหตุเกิด ณ ประเทศญี่ปุ่น ปรากฏว่าต่อมา นาย ก. เดินทางเข้ามาประเทศไทยภายหลังเกิดเหตุกระทำความผิดสำเร็จแล้ว

ปัญหาที่ ๑ คือ รัฐบาลไทยจะขอให้ส่งโทษนาย ก. ในความผิดฐานลักทรัพย์ได้หรือไม่

คำตอบ คือ ได้ เนื่องจากนาย ก. กระทำความผิดตามมาตรา ๘(๘) ดังนั้น รัฐบาลไทยจึงใช้สิทธิตามมาตรา ๘ (ก) ร้องขอได้

ปัญหาที่ ๒ คือ นาย ข. จะขอให้ส่งโทษนาย ก. ในความผิดฐานลักทรัพย์ได้หรือไม่

คำตอบ คือ ได้ เนื่องจากนาย ก. กระทำความผิดตามมาตรา ๘(๘) ดังนั้น เพราะนาย ข. ผู้เสียหายเป็นคนไทยก็ย่อมใช้สิทธิตามมาตรา ๘ (ก) ร้องขอได้

10.๓.๒ เจ้าพนักงานของรัฐบาลไทย กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๔๗ ถึง มาตรา ๑๖๖ และมาตรา ๒๐๐ ถึงมาตรา ๒๐๕^๑ นอกราชอาณาจักร ผล คือ ต้องรับโทษในราชอาณาจักร ตามมาตรา ๙

10.4 การคำนึงถึงคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศ

ในการคำนึงถึงคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศแบ่งพิจารณาออกได้ 3 หลักด้วยกัน ได้แก่

10.4.1 หลักที่ ๑ คือ หากบุคคลใดกระทำความผิดนอกราชอาณาจักร โดยปรากฏว่าเป็นความผิดตามที่ระบุในมาตรา ๗ (๒) และ มาตรา ๗ (๓) และ มาตรา ๘ และ มาตรา ๙ แล้ว จะลงโทษซ้ำบุคคลนั้นอีกไม่ได้ตามหลักกฎหมายที่เรียกว่า **Non bis in idem** หรือ **Not twice for the same** โดยหลักดังกล่าวเป็นที่มาของมาตรา ๑๐

ตัวอย่าง นาย ก. คนไทยชิงทรัพย์ นาย ข. คนอังกฤษ เหตุเกิด ณ ประเทศอังกฤษ นาย ก. ถูกดำเนินคดีที่ประเทศอังกฤษและได้รับโทษจนพ้นโทษที่ประเทศอังกฤษแล้ว เมื่อ นาย ก. กลับมาประเทศไทย เช่นนี้ จะนำนาย ก. มาลงโทษในความผิดฐานชิงทรัพย์อีกไม่ได้ตามมาตรา ๗ (๓) ประกอบมาตรา ๑๐ วรรคหนึ่ง(๒) เป็นต้น

---

^๑ หมายเหตุ : ความผิดมาตรา ๑๔๗ ถึง มาตรา ๑๖๖ และมาตรา ๒๐๐ ถึงมาตรา ๒๐๕ จะได้ศึกษากันอย่างละเอียดเกี่ยวกับองค์ประกอบความผิด ใน วิชา กฎหมายอาญา ๒ LAW 1508.

11.4.2 หลักที่ ๒ คือ หากบุคคลใดกระทำความผิดตามนัยมาตรา ๔ วรรคหนึ่งหรือ วรรคสองแล้ว ปรากฏว่าบุคคลนั้นได้รับโทษตามคำพิพากษาในต่างประเทศมาแล้วทั้งหมด หรือบางส่วน ผล คือ ตามมาตรา ๑๑ วรรคหนึ่ง ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนด หรือไม่ลงโทษเลยก็ได้

ตัวอย่าง นาย ก. คนไทยทำร้ายร่างกายนาย ข. คนอังกฤษ เหตุเกิดเรือไทยขณะ เล่นอยู่ในเขตน่านน้ำ ประเทศอังกฤษ นาย ก. ถูกดำเนินคดีที่ประเทศอังกฤษและได้รับ โทษจำคุกที่ประเทศอังกฤษแล้ว เมื่อนาย ก. กลับมาประเทศไทย เช่นนี้ เมื่อนำนาย ก. มาดำเนินคดีในประเทศไทย ศาลจะลงโทษหรือลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ ตามมาตรา ๒๙๕ โดยใช้มาตรา ๑๑ วรรคหนึ่งก็ได้

11.4.3 หลักที่ ๓ คือ หากบุคคลใดกระทำความผิดตามนัยมาตรา ๔ วรรคหนึ่งหรือ วรรคสองแล้ว ปรากฏว่าบุคคลนั้นได้ถูกฟ้องต่อศาลในต่างประเทศโดยรัฐบาลไทยร้องขอ ถ้าปรากฏว่า

- (1) ได้มีคำพิพากษาในต่างประเทศอันถึงที่สุดให้ปล่อยตัวผู้นั้น หรือ
- (2) ศาลในต่างประเทศพิพากษาให้ลงโทษ และผู้นั้นพ้นโทษแล้ว

ผล คือ ตามมาตรา ๑๑ วรรคสอง ห้ามมิให้ลงโทษผู้นั้นในราชอาณาจักร เพราะการกระทำนั้นอีก

ตัวอย่าง นาย ก. คนไทยทำร้ายร่างกายนาย ข. คนอังกฤษ เหตุเกิดเรือไทยขณะ เล่นอยู่ในเขตน่านน้ำ ประเทศอังกฤษ นาย ก. ถูกดำเนินคดีที่ประเทศอังกฤษและได้รับ โทษจำคุกที่ประเทศอังกฤษแล้ว ทั้งนี้เหตุการณ์ทั้งหมดเกิดจาก การที่นาย ก. ถูกฟ้อง ต่อศาลในต่างประเทศโดยรัฐบาลไทยร้องขอ จะเห็นว่า เมื่อนาย ก. กลับมาประเทศไทย เช่นนี้ จะนำนาย ก. ลงโทษอีกไม่ได้แล้ว ตามมาตรา ๑๑ วรรคสอง (๒)

คำถามท้ายบท

ให้ทำทั้งข้อ (ก) และ ข้อ (ข)

- (ก) นายเอกฆ่านายโทตายในเครื่องบินของสายการบินไทยขณะบินอยู่บนน่านฟ้าประเทศจีน ดังนี้ นายเอกจะถูกดำเนินคดีตามกฎหมายไทยได้หรือไม่
- (ข) นายตรีทำร้ายร่างกายนายจัตวาในเครื่องบินสัญชาติอังกฤษขณะจอดอยู่ที่สนามบินดอนเมือง ดังนี้ นายตรีจะถูกดำเนินคดีตามกฎหมายไทยได้หรือไม่

เอกสารอ้างอิง

เอกสารภาษาไทย

หนังสือ

- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2551). *กฎหมายอาญาภาค 1 บทบัญญัติทั่วไป*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ พลสยาม พรินติ้ง.
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2553). *คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์ พลสยาม พรินติ้ง.
- คณิต ณ นคร. (2549). *กฎหมายอาญาภาคความผิด*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ:บริษัทสำนักพิมพ์ วิทยุชน จำกัด.
- คณิต ณ นคร. (2556). *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ:บริษัทสำนักพิมพ์วิทยุชน จำกัด.
- คณพล จันทน์หอม. (2558). *รากฐานกฎหมายอาญา*. กรุงเทพฯ:บริษัทสำนักพิมพ์วิทยุชน จำกัด.
- คณิง ภาไชย. (2541). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 5) กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์ เดือนตุลา.
- จิตติ ดิงศภักดิ์. (2543). *กฎหมายอาญาภาค 2 ตอน 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ:ห้างหุ้นส่วนจำกัดจิรัชการพิมพ์.
- จิตติ ดิงศภักดิ์. (2545). *กฎหมายอาญาภาค 2 ตอน 2 และภาค 3*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ:ห้างหุ้นส่วนจำกัดจิรัชการพิมพ์.
- จิตติ ดิงศภักดิ์. (2555). *กฎหมายอาญาภาค 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: บริษัทศูนย์การพิมพ์เพชร รุ่ง จำกัด.
- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2559 ก). *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป*. (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพฯ:บริษัท สำนักพิมพ์วิทยุชน จำกัด.
- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2559 ข). *ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับอ้างอิง*. (พิมพ์ครั้งที่ 35). กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์วิทยุชน จำกัด.
- สหรัฐ กิติ ศุภการ. (2558). *หลักและคำพิพากษากฎหมายอาญา*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ:บริษัท อมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- หยุด แสงอุทัย. (2548). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ 127*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ:บริษัท สำนักพิมพ์วิทยุชน จำกัด.
- หยุด แสงอุทัย. (2553). *กฎหมายอาญา ภาค 2-3*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- หยุด แสงอุทัย. (2556). *กฎหมายอาญาภาค 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.